

Fernando Rey

"Euskadi sariak ez nau itzultzaile hobe egin"

ARGIA

Matematika eguneroko bizitzan**Mikel Alvarez:**

"Motordun trafikoaren %0,15 baino ez du bereganatuko AHTk"

2007ko abenduaren 2a | LXX. urtea | 2.113 zenbakia | 3,60 euro

Udazkena
Sute
garaia
Euskal Herrian

ARGIA

- * Eta harpidedun bazara doan jasoko dituzu zure txartela eta ARGIaren kamiseta.

Pertsonaia

- 12 Fernando Rey: "Eskua eta bihotza sartu ezean itzulpenak ez du bizirik".**
Miel A. Elustondo.

Gaiak

- 18 Matematika eguneroko bizimoduan. Zenbakiak, denon lagun.** Unai Brea.
22 Antonio Escalante: negozio militarra zifratu.
Alvaro Hilario Perez de San Roman.

Iritziak

- 25 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
26 Angel Erro. Ttakun (h)errenka. Interpelazioa.
27 Oier Araolaza. Luparekin. Dantza ikasketak non?
28 Antton Egiguren. Demokraziak eta demokraziak.
Sustrai Colina. Bizi naizen herria (II).
29 Gorka Urbizu. Afizioz aldatu.
Joxemari Ostolaza. Mila kilometro.

Erdiko kaiera

- 31 Theatre du Rivage. Antzerki konpainia, harreman bila.**
Ainara Gurrutxaga.
35 Argitalpenak. Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
38 Ezpalak. Jon Torner.
39 Abarrak. Gorka Bereziartua.
40 Denbora-pasak. Ana Zambrano.
42 Ihesi. Lezo, itsasoz inguratutako itsasoa.
Maddi Soroa.
46 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 54 Adela Ajquijay eta Sonia Raymundo: "Gobernuak ez du ikusten mayak gehiengo garel".** Lierni Alkorta.
56 Bero-beroan. Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.

6 | Sute denboraldia | Lander Arbelaiz

Nahiz eta bati baino gehiagori kontraesankorra iruditu, Euskal Herria uda amaitzen denean hasten da sute garaia. Suhiltzaile eta basozainak tentu handiagoz ibiltzen dira, piromano arriskutsuen jokaerari adi beti ere.

5 | Deabruaren abokatua: Aintzane Ezenarro Sustrai Colina

30 | Bertso berriak | Maialen Lujanbio

58 | Azkena | Garbiñe Ubeda

50 | Mikel Alvarez | Mikel Asurmendi

AHT Gelditu! Elkarlana ez da geldirik. Manifestazio Nazionala iragarri du Arrasaten abenduaren 15erako. AHTren aurkako Asanbladako Mikel Alvarezekin aritu gara solasean.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Lander Arbelaiz, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Katixa Garate, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Publizitatea: Nere Armendariz, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loarte, Aloña Sorluze. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

Argitalpenak: Arantza Egaña, Alai Zubimendi. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta, Lore Agirrezabal, Naiara Irureta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro, Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco

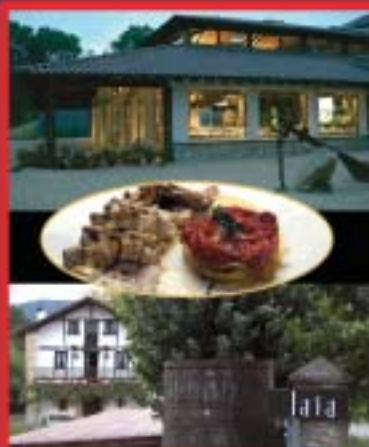

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

ASTE HONETAKO

zozketa

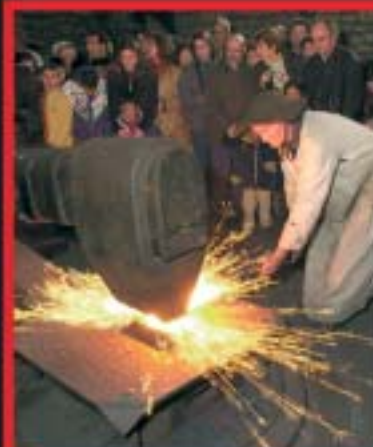
Laia erretegia

Afaria
bi laguntzat

Arikola auzoa, 33
Hondarribia, GIPUZKOA

www.laiaerretegia.com

1

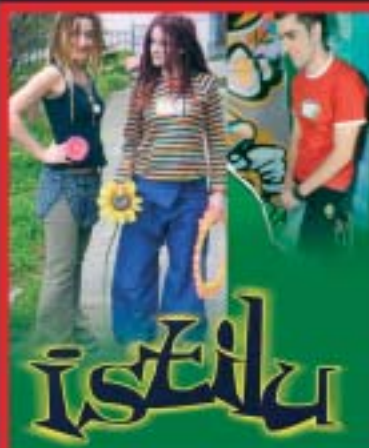
Mirandaolako Burdinola

3 harpidedunentzat
bina sarrera

Mirandaolako parkea
Telleriarte auzoa, 2/p
Legazpi, GIPUZKOA

www.lanbut.com

2

Istilu banaketak

4 arropa sorta

Kakamoa 25. behea
Elgoibar GIPUZKOA

www.istilu.com

3

Ken Zazpi

Abenduaren Ban
DURANGOko
Plateruena antzokian
"Argiak" diskoaren
aurkezpen kontzerturako
5 harpidedunentzat bina sarrera

www.kenzazpi.com
www.psemanio.com

4

illimani

2 liburu opari

www.argia.com/donda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

aika maiko

- Gregorio Jaka Auzmendi (Bilbo)
- Josu Zubillaga Auza (Hernani)
- Inaxio Agiriano Bergaretxe (Donostia)

SEXTYSEXERS

- Antton Elorza Gerosabel (Arrasate)
- Koldo Artola Iraeta (Zarautz)
- Peli Gaia Eskudero (Hernani)
- Jose Antonio Elorza Aranberri (Zarautz)
- J.J. Furundarena (Usurbil)

ARBELAITZ JATETXEA

- Ana M. Zubiarrementeria Olañeta (Eibar)

DONDOSTIAKO AGUARIUMA

- Kepa Zamalloa Ozerin (Diartzun)
- Izaskun Jauregi Lobregat (Tolosa)
- Juan Manuel Zaldia Oruezabal (Tolosa)
- Bernardo Azpillaga Ariztimuño (Errezil)
- Karlos Zarraga Ellakuria (Zaratamo)

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATZALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

“Legebiltzarkideok ez daukagu amatasun baxarik”

Aintzane Ezenarro | Bakarrik edo...

Nork esan zuen haurdun dagoen emakume bati ez zitzaiola kontra egin behar? Guk ez, eta esan bagenuen, ez dugu gogoratzen.

SUSTRAI COLINA

Argazkia: Dani Blanco

Teorema herrikoa: legebiltzarra = alferren biltzarra.

Politikari askok langile arrunt batek baino askoz lan gehiago egiten dute. Punta-puntan dabiltzanak ez dira ondo bizi. Izugarritzko lana egiten dute, etengabe, inolako ordutegirik gabe.

Nik uste nuen soldatak pentsatzeko askatasuna besterik ez zizuela kentzen!

Niretzat soldata batek baino askoz pisu handiagoa dauka norberak nahi duena esateko aukera edukitzeak. Oso duina iruditzen zait alderdi-diziplinari aurre egiteko gaitasuna.

Errebeldia ez da ba bozeramailearen dohain preziatua.

Nik baditut sekula pasako ez ditudan muga batzuk, eta pasarazi nahi balizkidate kargua utziko nuke. Kargu politikoa duzunean garbi eduki behar duzu kargua ez dela zurea, ordezkaria zarela.

Politikan ez du inork dimititzen, ordea!

Ohitura falta handia dago. Batzuek kargua euren dela pentsatzen dute, politikan, gaur gailurrean eta bihar zuloan egon zaitezkeela ahaztuz.

Zulora, ezkerraren baloreak doaz. Geroz eta eskuindarragoak ez ote garen...

Ezkertiarra izatea ez da masoka izatea. Ardo ona denoi gustatzen zaigu. Hobeto bizi nahi izatea eskubidea den heinean, normala da denok diru gehiago irabazten saiatzea.

Militantziaren lur-jotzea normala da, beraz?

Egon daiteke “borroka galduetan nekatu naiz eta nire denbora nahi dut” esateko joera bat. Baina hori ere eskubidea da, eta hori da ulertzen ez duguna. Kontuz, ez dezagun eliza berririk sortu!

Alderdi politikoak eliza baino okerragoak zarte, baina!

Ez luke hala izan behar. Niretzat arriskutsuena alderdia bera helburu bilakatzea da, alderdiaren helburuak bazterrera utzita. Pertsona aske eta zoriontsuak behar ditugu elkartasunezko lazoak sortzeko.

EAJrekin, EArekin edo EBrekin paktatzeko, alegia.

Ni helburuaren alde nago. Agian, bidean ez duzu burutasun osoa lortuko, baina helburua lortzen baduzu? Politikan, unean uneko egoeraren arabera hartu behar dira erabakiak, ez orain dela 40 urte hartu genuen erabaki bat mantentzeagatik gauza surrealistik egiten jarraitu.

Ez zara Gasteizko Legebiltzarreko lan-baldintzei buruz ariko, ezta?

Beste emakume askok bezala, legebiltzarkideok ez daukagu amatasun baxarik! Karguak utziezinak dira, gaixotasun bat edo amatasuna tarteko izanik ere. Orain ohartu dira amatasuna ez dela gaixotasun bat eta horri irtenbide bat eman behar zaiola. ■

Sute denboraldia Uda ostean berotasuna

Greziar mitologiak kontatzen duenez, Prometeok sua lapurtu zion Zeusi gizakiaz errukitu eta hauei indar pixka bat eman asmoz. Azkenean, zigortu egin zuten Jainkoena zen elementu hau gizaki ahulen eskura jartzeagatik. Mitoak mito, Jainkoen beldurrak egia bilakatu eta asko dira urtero gizakiaren erruz erretzen diren baso, sastraka eta belardiak. Euskal Herrian urrian hasi zen sute denboraldia eta apirilera arte iraungo du. Nahiz eta sute kopuruak gora egin munduan, azken urteetan nabarmen egin du behera Euskal Herrian, honezkero, lotsagorrituta behar duen Prometeori zigorra kentzen lagundu nahi bagenio bezala.

BEREN OHIKO TENPERATURETARA ezin bueltatu dabilta oraindik ere Grezia edo Kalifornia-ko lur sail berotuak. Euskal Herrian 1982 eta 1989. urteetara egin behar da atzera garai goriez hitz egiteko. Milaka izan ziren erretako hektareak, eta hura bizitu zutenen memoriaren sail bat ere garrek belztu zutela esan liteke. Ordutik ez da hain egoera larriarik izan, eta azken urteotan beheranzko joera garbia da administrazioetako estatistikei begiratuz gero. Hala ere, uda igaro eta eguraldi hotz eta euri-tsua hasi diren arren, basozain eta suhiltzaileek sasoi honetan pizten dituzte alarma guztiak, gure lurraldean sute arriskua urritik udaberrira arte luzatzen baita.

Gutxi izango dira Gipuzkoan Donostia, Lasarte, Astigarraga eta Usurbilgo mendiak Juanito Zapirain basozainak bezain ondo eza-gutzen dutenak. “Bizitza karanbola bat da”, dio irribarrez. Txiripaz ez omen zen geratu baserrian, eta kontuak kontu, mendizain izateko oposizioetan eman zuen izena. Lehen urteetan Elgoibar (Gipuzkoa) inguruan ibiltzea egokitu bazitzaion ere, ondorengo hamalauak Donostialdeko txoko-bazterrak zaintzen daramatza. Bakarka edo binaka, goizetan lan aktiboagoa egiten dute; adibidez, inguruak gainbegiratu, isuriren bat izan bada hara joan eta neurriak hartu, ehiztariak kontrolatu edo mendira joan nahi duen kamioiren bati baime-na eman. “Beti dago zerbait egiteko”, dio. Bere lana gustuko bide du, betidanik izan baitu naturarekiko miresmena, eta horren adibide da ongi zaindutako koaderno bat erabiltzen duela inguruko enborrik handienen perimetroei buruzko oharra hartzeko. Hamalau urtetan aurrera eramandako azterketa honen bidez, zuhaitzak hazten nola doazen erraz ikusten da. Adibide bat hartuta, “Markes basoko haritza” lehen aldiz 2003an neurtu zuenean 3,50 metroko perimetroa zuen eta 2007an 3,70ra hazia zen. Hala ere, bat baino gehiagoren garapena “haizeak botata” hitz tristeekin moztu behar izan du.

Errenteriako (Gipuzkoa) Zapirainen hitzetan, mendia ezagutuz gero, gauza jakina da Kantaurialdean hezetasun handia izaten dela udan; beroa egin arren, noizean behin euria ere egiten duenez, landaredia berde-berde izaten da. Berde den lekuak hezetasuna badela esan nahi du eta horrek ez dio suari aurrera egiten uzten, horregatik, umidurak behera egin ahala

igotzen da sute arriskua, zer esanik ez hego haizeak hauspo-lana egin dezakeenean. Araba eta Nafarroako mendiek itsasotik datorren hezetasunari eusten diote eta horrek mikroklima hezea sortzen du Euskal Herrian. Nikolas Regerat Hendaia (Lapurdi) suhiltzaileen burua Zapirainekin bat dator: “Udan mendiak sobera berde izaten dira eta hor ezin surik sortu”. Udazkenetik aurrera temperaturek behera egiten dute eta landaredia lehorte egiten da. Otea, garoa eta orbela, besteak beste, lehor-lehor eginda geratzen dira lurtean geruza antzeko bat sortuz. Egoera horretan asko handitzen da sute arriskua, berotegi efektua eragiten baitio lurzoru idorrari. Euririk egin gabe egun batzuk daramatzanean, hego haizearen laguntzarekin, nahikoa da zigarrokin bat mendiak pixkanaka su hartzeko.

Azken urteotako beheranzko joera

Dena den, administrazioek emandako datuen arabera, sute kopuruan beheranzko joera garbia ikusten da Euskal Herri osoan. Muturreko adibide bat hartuta, duela 25 urte, Arabaren laurdena ke artean joan zen, 2.667 ha erre baitziren 105 sutetan. Iaz, berriaz, probintzia

Juanito Zapirainek
20 urte inguru
daramatza
Gipuzkoako baso
bazterrak zaintzen.

JUDIT FERNÁNDEZ

“Pare bat piromano bakoitzeko,
milaka artzain edo nekazari
arriskutsu daude”

JUANITO ZAPIRAIN, BASOZAINA

EUSKAL HERRIKO GUNERIK ARRISKUTSUENAK

🔥 Basozain kopurua probintziako
🔥 Inguru arriskutsuak

Gipuzkoan: Kostaldea. Batez ere Jaizkibel mendia.

Bizkaian: Nerbioi ibaiaren ezkerrekoa.

Arabara: Arabako Errioxa.

Iparraldean: Dena orokorrean, Aturi ibaiaren inguruan izan ezik.

Nafarroan: Baztan, Iruñetik Tafallara eta Erribera aldean.

SUTEEN EBOLUZIOA AZKEN URTEETAN

Urtea	Gipuzkoa		Arabara		Bizkaia		Nafarroa		Iparraldekoa		Guztira	
	Sute kopurua	Erreala hektareak	Sute kopurua	Erreala hektareak	Sute kopurua	Erreala hektareak	Sute kopurua	Erreala hektareak	Sute kopurua	Erreala hektareak	Sute kopurua	Erreala hektareak
2003	71	434	39	217	163	252	131	488	114	18	518	1.427
2004	18	71	43	37	108	124	88	338	9	8	258	570
2005	48	275	40	109	181	224	105	1.371	12	31	434	2.020
2006	28	18	38	25	58	140	83	170	2	8	209	361

berean 25 ha erre ziren 38 sutetan. Estatistikei erreparatuz, zenbakiak txikitzen joan dira eta azken urteotako mailarik baxuena izan zen 2006koa –ikus hurrengo orriko taula–. Aurten marka horiek hobetzeko bidetik doazen arren, oraindik ez dituzte datuak plazaratu.

Estatistiketarako txostena egiteko sute bakoitzaren ondoren basozainek duten ustea hartzen da kontuan. Txosten horiek urte amaieran plazaratzen dira eta urtearen balorazioa egiteko balio dute, bertan aipatzen baitira kalte, kostu eta kausak. Adibidez, Gipuzkoako iazko datuei so eginenez, deigarria da basozainek tximistei egotzi dizkietela suteen %2, nekazal erreketek %5, larreen erreketek %7 eta nahita emandakoei %33.

Kalte egin nahi duen norbaitek suaren jokaera ezagutzen badu, mendiko moto bat hartu eta metxero batekin mendi osoak kiskal ditzakeela erakutsi dio esperientziak Zapiiraini. Gutxi direla uste duen arren, bere ustez piromanoak dira arriskutsuenak eta Euskal Herriko mendietan izaten diren suteen atzean interesak izaten direla ziur dago. Mendizainaren iritziz, baimena izan edo ez, artzain askok suak pizten dituzte inguruak txukundu edo larrak hartutako belazeak garbitzeko. “Pare bat piromano bakoitzeko, milaka nekazari edo artzain arriskutsu daude”. Horren harira, Nikolas Rege rat suhiltzaile lapurtarrak 2000. urteko otsai-

lean gertatua ekarri du gogora: “Ezterenzubini (Nafarroa Beherea) tragedia handia gertatu zen orduan, artzain batek piztutako suak mendian zebiltzan bost pertsona inguratu eta bertan hil baitzituen”. Baina Rege rat kapitainak uste du: “Azken urteetan behera egin du sute kopuruak pertsona horiek ez dutelako aukera onik ukan surik pizteko, baina parada izaten dutenean ez dute galtzen uzten”. Gainera, ziur dago gauez pizten dituztela, errazago hanka egiteko.

Piromanoak gutxi ala asko izan, gehiago dira gizakiaren axolagabekeria edo hasiera batean kontrolatuta piztu eta eskuetatik ihes egingako txinpartak. Bizkaiko Aldunditik diote istripuz edo nekazaritzako arloetan egiten diren garbiketengatik, sutea sortu duenaren kontroletik haratago joaten bada, larrialdietara egiten dutela dei. Kasu hauetan erantzuna emateko denbora laburra izaten da eta

suteak amatatzeko baliabideak epe laburrean jartzten dira. Bizkaiko Aldunditik diotenez, mendiko bide sare onei eta suteen prebentzioan lan egiten dutenei esker salbatzen dira mendi-sail asko urtero. Hego Euskal Herrian 263 basozain daude mendi eta basoak zaintzen.

Suteen errudunak harrapatzea ez da lan samurra izaten, kea zeruan nola, hala desagertzen baitira hauek. Piromanoek neurri guztiak hartzen dituzte ez ditzaten harrapatu. Egun, eragindako kaltearen arabera izaten da ordaindu

Duela 25 urte, Arabaren
laurdena ke artean joan zen,
2.667 hektarea erre baitziren
105 sutetan. Iaz, berriz,
25 hektarea 38 sutetan

beharreko zigorra. Ez dira gehiegi aldatzen kopuruak probintzia batetik bestera, eta adibidez, Gipuzkoan urraketa arinak 1.000 euro arteko zigorra dute, larriek 10.000 artekoa eta oso larriek 100.000 eurorainokoa. Larritasuna kalteak konpontzeko kostuaren eta denboraren arabera sailkatzen da. Kode penala aplikatuz, kartzela zigorrak ere ezar daitezke: sua piztu baina sutea ez badu eragin, sei hilabete eta urtebete artean; sutea sortuz gero, urtebete eta bost urte artean; eta sutean pertsonen bizia arriskuan jarri badu, 10 eta 20 urte arteko kartzela zigorrarekin zigor daiteke eragilea. Regeerat suhiltzailea pozik da legeak ere gogortzen ari direlako denborarekin. “Ezterenzubiko gertaera tris-tearen ostean, adibidez, prefektak legea gogortu zuen suak noiz eta nola piz daitezkeen zehaztuz”.

Sutearen jatorria identifikatzeko, kataluniarrek oso teknika aurreratuak dituztela dio Zapiaine. Belar eta adaxken zein alde dagoen beltzago aztertuta, haizearen norabidea zehazten dute, eta horrekin batera, sua nondik etorri den. Honela, pixkana-pixkana, mendi oso bat kiskali ostean, sua piztu den metro koadroraino hel omen daitezke eta bertan pospolo bat aurkitu.

Basoberritzea eta prebentzioa

Sutea izan ondoren, baso ingeniariaren esku geratzen da basoberritze plana egitea. Lurzoruaren ezaugarriak, basoaren altuera, mendiaren forma, inguruko erreken ugaritasuna eta beste zenbait faktoreri begiratu erabakitzen dute zein diren berriz ere landatzeko zuhaitzik egokienak.

Sua geratzeko baso itxiak, pagoak, izei sailak eta antzeko ezaugarriak dituzten zuhaitzak behar izaten dira. Bigarren maila batean leudeke haritz eta urritzak, suari bere neurrian, baina aurrera egiten uzten baitiote. Azkenik, euka-

Errenteriako LIBURUA OPARI KANPAINA

Euskara Zerbitzuak,
Eguberrietako LIBURUA OPARI kanpaina
martxan jarri du.

Ekimenak, irakurzaletasuna bultzatzea du helburu,
batetik, eta euskarazko liburu produkzioari
bultzada ematea, bestetik.

Ikastetxeetan banatu ditugun txartelak,
liburu-dendetan aurkeztuta,
euskaraz idatzitako liburuetan
%25eko deskontua egingo zaie.

Liburuak Errenteriako liburu-dendetan
eskatu ahal izango dira.

Epea: Urtarrilaren 5era arte.

DANI BLANCO

lipto eta pinuek suaren aurka ez dute ezer ere egiten eta azkar hartzen dute su, izan ere, hauek erraz baimentzen baitute lurrean sas-trakak jaiozte, eta horiek dira suteen kausa nagusiak. Euskal Herriko basoetan pinua da nagusi, baina orain, pixkana-pixkana, beste zuhaitz motak ari dira ereiten. “Suteen ondoren beti horiek landatzen zituztenean, atzean interes ekonomiko argiak zeuden. Orain berriz, pinu-egurraren balioak behera egin du eta ekologia indar-hartzen doa, CO₂aren aurka hobeak baitira haritz edo pagoak, eta aisirako ere, zer nolako ezberdintasuna bazter guztiak sastrakez betetako pinudi batetik pasioan ibiltzearen edo haritzek sortzen duten gerizpe txukunetik osteria egitearen artean!”, dio Zapirain basozainak.

Etxeak berreraiki, kalte ordainak jaso, eta azkenerako lur eremuaren zati bat berriz ere berdatzen joaten da. Alabaina, dena lehen zegoen bezala geratzea ezinezkoa izaten da. Lur eremu publikoetan hazitako basoa izanez gero, berriz ere erein egiten da. Zapirainen hitzetan, pribatua bada, askotan nazkatu egiten dira basoa zaintzeaz eta ez dute berriz ere landatzen. Hala egin nahi badute, instituzioen aldetik diru laguntza bereziak jasoko dituzte kaltetuek.

Administrazio guztiak bat datoz: sutea gertatu ostean, sutearen kausak bilatzen dituzte

Nikolas Regerat
Hendaia-ko
suhiltzaileen
kapitainak ere bada-
ki urritik aurrera hasten
dela benetako
arriskua.

eta planifikazioan egindako akatsik ikusten badute, hori konpontzeari ekiten diote. Su ebakiak egin, mendira heltzeko pistak hobetu edo elektrizitate zutoinen bat izan bada txinpartaren sorburua, neurriak hartzen dituzte. Honez gain, sentsibilizazio kanpainak egiten dituzte, biztanlegoaren kontzientzia eragin asmoz.

“Egungo gizarte aurreratuan denetik dugu: basozainak, suteen aurkako sentsibilizazio

DANI BLANCO

“Azken urteotan sute
kopuruak behera egin badu,
piromanoek aukera onik
izan ez dutelako izan da”

NIKOLAS REGERAT, SUHILTZAILEA

Jaizkibel (Gipuzkoa) da Euskal Herrian suteek gehien kaltetutako mendietako bat eta su ebakiak begi bistakoak dira.

kanpainak hedabideetan, suhiltzaileak beren kamioi, helikoptero eta abarrekin; baina kontua da, gure aiton-amonen garaian apenas izaten zela suterik mendietan”, dio Errenteriako mendizainak. “Lehen jende asko nekariztatik bizi zenez, mendiak txukun-txukun izaten zituzten eta honez gain, esango nuke jendea ez zela hain axolagabea”. Azken urteotako beheranzko joera euskal biztanleria

kontzientziatu egin denaren seinale litzateke, baina bai Nikolas Regerat eta baita Juanito Zapirainek ere lanean jarraitu beharko dute, gerta daitekeen edozein gorabeherari aurre egiteko. Denboraren joanarekin, errenteriarak koadernoan zuhaitzik sendoenak markatzen jarraituko du eta agian, ez du paper zuriko zuhaitzen garapenik “kiskalita” hitz beltzarekin erre beharko. ■

Sutagar

HURRENGO KONTZERTUAK

ABENDUAK 14 L'HOSPITALET
SALAMANDRA ARETOAN

ABENDUAK 29 ANDOAIN
GAZTETXEAN

GURE WEB ORRIAN ETA DURANGOKO AZOKAKO ELKAR BAKAKETAK STANDEAN, BESTE AZKEN LAN GUZTIAK ERE TOPATUKO DITUZU:

- SU TA GAR 2005 EGUTEGIA
- MORE VOLUMEN TOUR 95 DVD
- JAINKO HILEN URANTEAN CD

ABENDUAK 4
UNE IRAUNKORRAK
DVD BERRIA KALEAN!

kontratazioa: 619116974
www.sutagar.com

JTE 05
SU TA KE EROIZPENAK

«Eskua eta bihotza sartu ezean itzulpenak ez du bizirik»

Itzulpen onenaren Euskadi saria irabazi berria da Fernando Rey, Antonio Tabucchiren *Pereirak dioenez* lan ezagunarekin. Orain baino lehen ere egin izan du itzulpen bikainik –Bohumil Hrabal idazlearen *Zorrotz begiratutako trenak*, Yasar Kemal-en *Ararat mendiaren sumina...*–, baina italiar idazlearen lan honexek jasoko du saria. Sariak ekarri dion *poxa* eta hedabideen erauntsia izan ditu lagun azkenaldion. Zama horixe nola eraman asmatu beharrean da Fernando Rey.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Han nintzen *Pereirak dioenez*, liburu orain saritu hau, aurkeztu zenuen egunean. Deigarri gertatu zitzaidan: zeure borondatez ekin zenion lanari, ez enkarguz.

Egia da itzultzaileok gehientsuenetan enkarguz egiten ditugula lanak, edo lehiaketa baten ondoko adjudikazio baten ondorioz. Kasu honetan plazer hutsez hasi nintzen *Sostiene Pereira* itzultzen. Italiarazko bertsioa nire eskuetara iritsi, patxadan irakurri, eta asko gustatu zitzaidan, bai estiloa, bai edukia, bai Pereiraren pertsonaiaren ezaugarri batzuk. Horregatik hasi nintzen euskaratzen, gustagarria zitzaidalako gauza eder batzuk iradoki zizkidan liburu bat euskaratzea, zeren itzultzeko prozesua bera ere plazera izaten da liburua gustuko duzunean, eta batere presarik gabe aritzen zarenean lanean. Itzulpena aski aurreratua nuela esan nion Xabier Olarrari egiten ari nintzela, eta ea nahi ote zuen argitaratu. Eta hark baietz.

Orain, berriz, Euskadi saria jaso du zuk egindako lanak. Zer diozu?

Zer diodan? Ba, *poxa* dela halako saria jasotzea. Sarien feria hau beti da subjektiboa, ez da batzuek uste duten bezain adierazgarria, esan nahi dut sariak ez nauela itzultzaile hobea egin. Baina polita da “aditu” batzuen ahotik entzutea ongi egiten dudala edo gustatu zaiela nire lana. Eta Euskadi saria lan honi esker eman izanak beste zerbaite ere esaten dit, literatura ongi itzultzeko baldintza egokiak behar direla, eta oraingo kasuan nik gogoan ditudan horietako franko izan nituela alde: liburua gustatzea, epe esturik ez izatea, kontsultak egiteko lagun onak –kasu honetan bai euskaldunak bai italiaradunak–, nire eta beste biren zuzenketa, eta liburua euskaratu eta gero distan-

tzia hartu, testua beratzen utzi eta berriz hartu ahal izatea handik urtebetera, adibidez.

Itzulpen lan honen gainean idatzi zenuen artikulua batean, ‘lagun faltsuei’ buruz ari zara, hau da, hizkuntza batean eta bestean elkarren antza izanagatik ere, oso esanahi ezberdina duten hitzei buruz. Zerrenda ere osatu zenuen.

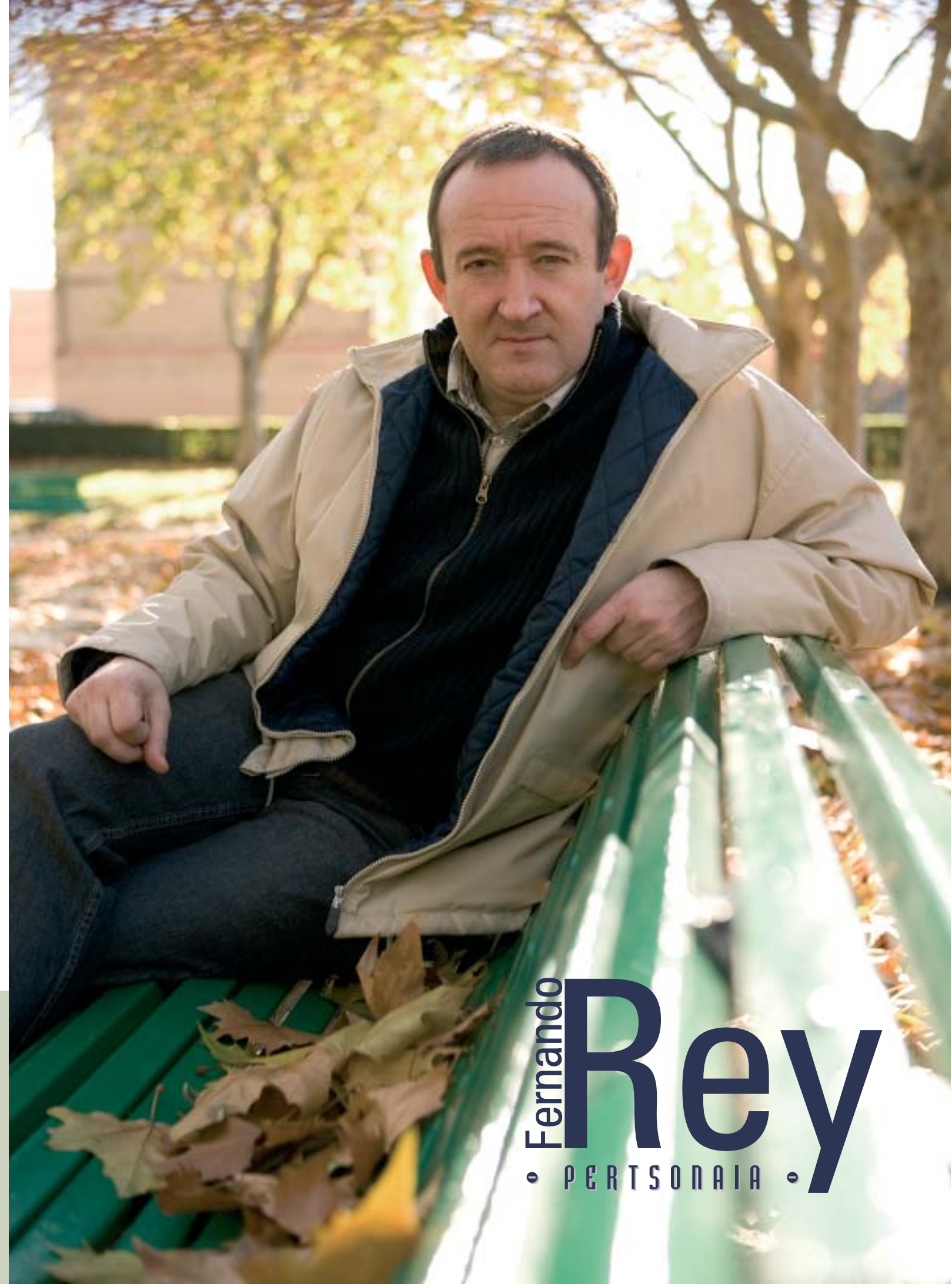
Bai, itzulpena bukatuta, errepasoetako batean fenomeno horri buruzko azterketatxo bat egin nuen, josteta gisara, geroago *Senez* aldizkarian argitaratu zena. Bi hizkuntzatan hitz bat berdina edo antzekoa bada, irristagarri gertatzen ahal da, nahasgarri, batez ere jatorrizko hizkuntzan duzun maila baxuagoa bada xede-hizkuntzan duzuna baino, eta, batzuetan, hitz horiek hanka sarrarazten digute. Horregatik esaten dugu direla *falsi amici*, lagun faltsuak. Adibide tipikoa emateagatik, italiararen *burro* hitza (gaztelaniaz *mantequilla*).

Hizkuntza guztien artean gertatzen dela idatzi zenuen artikuluan.

Erro bereko hizkuntzen artean gertatzen da, baina baita beste batzuekin ere, zubi-lana egiten

Nortasun agiria

Fernando Rey (Iruñea, 1961). Medikuntzan eta Kirurgian lizentziatua da Nafarroako Unibertsitatean. Euskara irakasle izan zen zenbait urtez baina 1988az geroztik itzultzaile lanetan ari da Nafarroako Gobernuan. Literatura itzultzeari ekin zion Igela argitaletxearen eskariz eta hainbat dira bikain itzuli dituen egile ezagunak. Jan Nerudaren *Mala Stranako ipuinak*, Horace McCoyren *Hobe nuen etxean gelditu*, Bohumil Hrabal-en *Zorrotz begiratutako trenak*, Yasar Kemal-en *Ararat mendiaren sumina*, Gianni Celatiren *Paradisuko almanaka* eta Guizzardiren *abenturak*... Itzulpen onenaren Euskadi saria irabazi duen *Pereirak dioenez* ez ezik, beste bi lan ere baditu Antonio Tabucchirenak, euskarara itzulirik: *Oker ttiki garrantzigabeak*, eta *Porto Pimeko dama*.

Fernando **Rey**
• PERSONAIA •

Erriberriko etorkin Txantrean

“Aita-amak eta familia guzti-guztia Erriberrikoa dut, Nafarroa Horikoa. Anaia zaharrena ere han sortu zen, baina gainerakoak Iruñean. Ahaide asko ditut Erriberri eta ez dut sekula galdu harekiko lotura afektiboa, baina ni Iruñekoa naiz, eta Txantreako gehienak bezala etorkinen umea. Denok ginen etorkinen seme-alabak, gurasoak Erriberrikoak, mendialdekoak edo Andaluziakoak izan. Eta euskara ez genuen usaindu ere egiten. Besterik gabe, zenbait kaletan *e/vasco* izengoitiko bat edo beste izaten zen, herri euskaldun batekoa zelako. Gure auzoaren kasuan behintzat, langile-kontzientziaren eskutik etorri zen euskaltzaletasuna, eta 14 urte nituela-edo hasi nintzen ikasten, beste asko bezala”.

duten hizkuntzen ondorioz. Adibidez, gero eta gehiagotan aditzen da euskaraz “ostiko bat eman zion”, “*le dio una hostia*” esateko. Euskaldun berri batzuentzat “ostiko” lagun faltsu bihurtu da, eta berdin balio du “*patada*” esateko edo “*hostia, tortazo*, belarrondoko” esateko.

Italieratik euskarara itzuli zenuen Pereira. Diozu, galarazterik ez dagoela horrelakoetan gaztelaniak eta frantsesak zubi-lana egitea.

Nire kasuan adibidez, zuzenean italieratik ari banaiz ere, maiz ezin dut saihestu buru-prozesuan gaztelania tartekatzea, nire hizkuntzetako bat delako. “*La mia amica soffre di verme solitario*” ikusiz gero, lehenbiziko irakurrian gutako askori, gaztelania izanik gure hizkuntzetako bat, ideia okerra etortzen ahal zaigu burura: “Bakarrik ikusten nauelako sufritzen du nire lagunak”, nahiz eta esanahia oso bestelakoa izan: “Nire lagunak zizare nagusia du, tenia alegia”. Gure buru-prozesuan, itzulpen prozesuan, nahitaez beti daukagu gaztelaniaren edo, beste batzuen kasuan, frantsesaren interferentzia. Italieratik itzultzeko gaztelaniaren zubi-lan hori gehienetan mesedegarria izaten da, baina bakar batzuetan traba.

“Itzulpena buru-ariketa berezia da”...

Itzuli beharrak ezinbesteko egiten du itzultzailea testuan murgiltzea eta, ondorioz, irakurle arruntak izaten ez dituen aukera batzuk izaten ditu itzultzaileak. Horregatik esaten dut itzultzailea irakurle pribilegiatua dela. Nire kalkuluen arabera, literaturaz ari garela betiere, itzultzaileak hamar bat aldiz irakurtzen du liburua, sakontasunez, esaldi bakoitzaren semantikari eta joskerari arreta handiz erreparatuz, itzultzeko prozesuaren helburu nagusietako bat ongi bete dadin: egileak idatzi zuenarekiko fidelotasuna gordetzea, bai edukian, bai forman, xede-hizkuntzan idatzitako testuak jatorrizko testuaren eduki eta musika bera izan ditzan. Jakina, bigarren helburua, gure kasuan, jatorrizko testuak dioena euskara onean ematea da, eta horrek ere testuan murgildu beharra eskatzen du: ikertu, kontsultak egin, informazio bila ibili eta, azkenik, zenbait zuzentzailearen

TALLERES

Mitxelena s.coop.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000 · Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Eziago poligonoa, 21 · Hernani -Gipuzkoa-

© 943 552 512 / 552 516 · Fax: 943 552 816 · info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

eta irakurleren eskuetan utzi, beren ekarpen, iradokizun eta kritikak egin ditzaten. Bistan da, beraz, literatura itzultzeak zenbait aukera eskaintzen dituela eta aukera horiek bihurtzen dute itzultze-lana, nire kasuan, erakargarri.

Lan erakargarria. Gauza handia da hori mundu zital honetan.

Itzulpena ikasteko eta euskara aberasteko modua da, ikertu beharrean egoten naiz eta galdeka ibiltzen naiz han-hemenka hau edo hori nola esaten den edo nola esan litekeen. Bestetik, euskaratzean, ezinbestean sartzen zara idazleak idatzi duen horretan. Azkenean idazlearekin edo pertsonaiaren batekin identifikatzera ailegatzen zara, zenbait gauzatan bederen. Eta, azkenik, neurri batean, sormen lan bihurtzen da. Oreka zailean ikusten du itzultzaileak bere burua. Fide-la izan nahian, gordeka eta ezkutuan egon behar du itzultzaileak, oharkabea pasatu. Baina testuak bizia izanen badu, ezinbestean jartzen du bere zeretik, eta sortzaile ere bilakatzen da, testua bere eginez. Zure eskua eta bihotza sartu ezean, testuak ez du bizirik. Gehiegi sartzen baduzu, traizionatu egiten duzu testua...

Zertan bereizten da *Pereiraren* itzulpena, aurretik egin dituzun beste zenbaitekiko?

Liburu bakoitza mundu bat da. Liburu eta idazle bakoitzak bere adierazpideak ditu. Ez dakit zer esan... Egin ditudan azken itzulpenen aldean, Tabucchiaren testuak argitasuna eta zehaztasuna du, bai idaztankeran bai edukian. Tabucchiaren liburuaren aurretik Gianni Celatirenak egin nituen, eta horiek, adibidez, italiara ez ofizialean idatziak ziren, hiztegiaren agertu ere egiten ez ziren hitz eta esamolde dezenterekin, puntuazio eta sintaxi ortodoxoetatik urrun... Alde horretatik, behinik behin, neke gutxiago eman dit edukia eta estiloa euskaratzeko lanak.

Medikuntzan eta Kirurgian lizentziatua zara. Zertan ari zara, bisturia euskararen barnean sartzen?

Karrera bukatu eta gero bizitzak beste bide batzuetara eraman ninduen. Dena dela, metafo-

Norentzat itzuli

"Irakurlez eskas gabiltzala eta norentzat itzuli? Bada, norberarentzat eta euskal hiztunen komunitatearentzat. Euskaigintzan bakoitzak bere eginkizunak ditu. Ezin denak gauza guztietara ailegatu... Literaturazaletasuna bultzatu beharko da, edo alfabetatze maila hobetu... Mila gauza, baina bakoitzak bere arloa landu beharko du".

rarekin segituz, medikuntza ikasten hasi nintzenako, oso barrenean sartua nuen euskararen birusa. Edozein modutan ere, kontu berezia da hau. Inor ez da harritzen biologo bat beste zer-baitetan aritzen bada, baina mediku bat... Ematen du bitxikeria dela, ez dakit ongi zergatik. Eta bidenabar esanda, uste dut ona dela euskararen munduan, euskaigintzan, espezialitate guztietako jendea egotea, gure helburua euskara eremu guztietan txertatzea bada.

Euskara irakasten ere jarduna zaitugu, itzultzaile baino lehen.

Bai, gehienbat auzoan, Txantrean, garai hartako gau-eskolan. Polita izan zen esperientzia hura ere.

Euskaldun berria zarela ere esan behar dugu.

Euskararen normalizazioaren ikuspuntutik, seinale ona da, pozgarria, euskaldun berriek euskara maila ona izatea, erdararen parekoa. Osasungarria da euskararentzat, berri ona, euskaldun berri gehienentzat euskara, normala den bezala, bigarren hizkuntza delako. Beraz, Euskal Herrian euskaldun berri franko euskaraz erdaraz bezain ongi moldatzen garela berri pozgarria da.

Baina produkzioari begira, itzulpenaren edo sormen-lanaren kalitateari begira, kontuan hartu edo aipatu behar ez den kontua dela iruditzen zait. Horretan, euskaldun berri izatea ez da ez kengarri ez gehigarri. Obra bat ona delako gustatzen da edo goستن da, ez egilea euskaldun berria delako, edo emakumea, edo etorkina. Ez dakit ulertzen didazun.

Ulertzen ditut zure hitzak. Hala ere, zure bizipenak ez dira nire baitakoak...

Euskaldun berriok maiz sentsazio bitxi hori izaten dugu. Batzuetan goraipatzen gaituzte, sekulako meritua bagenu bezala, ematen du monumentua egin nahi digutela. Eta beste batzuetan, estigmatizatu, edo bigarren mailako euskaldun-tzat hartu, ez dakit. Herri batzuetara hiru urte zenituela bizitzera joan, eta 50 urte dituzunean ere oraindik kanpokoak zarela esaten dizute.

Z E R B I T Z U A

Beti hurbilago.

Zerbitzu integrala,
personalizatua,
hurbila eta
etengabea.
Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL. 943 420 624

AZKEN HITZA

Igela, Iruñeko eskola

“Literatura Unibertsala bilduma ate bat da literatur itzulpenaren arloan sartu eta trebatzeko. Proiektua aurkeztu eta adjudikazioa lortu behar. Hori da kontua. Itzultzaile asko trebatu dira horri esker. Eta nire kasuan, dudarik gabe, Igela argitaletxea izan da erabakigarriena. Igelak, Xabier Olarraren bitartez, ireki zizkidan ateak. Igela eskola bihurtu da, Iruñeko eskola deituko diogu? Igelari esker itzultzaile multzo polit batek izan du aukera literatura euskaratzeko”.

Eguzkitako betaurrekoak

edo hemezortzi itzultzaile gaude Nafarroako Gobernuan eta gehien-gehienok horretan, eta mila esparru landu gabe. Eta nik ere esaten diot neure buruari: “Hemen dagoen jende prestatuarekin askoz ere gauza interesgarriagoak egin litezke mila arlotan”. Egia da, neurri batean Aldizkari Ofizialak preso hartu gaitu. Lan beharrezkoagoak gelditzen dira egin gabe, jakina. Baina ez dago borondate politikorik.

“Bertakoa da? Ez, ez-dakit-nongoa”. Zenbat urte behar dira herritartasuna aitortzeko? Noiz arte da bat euskaldun berria? Ni, izatez, euskaldun berri zaharra naiz, jada. 46 urte ditut eta 30 dira euskaldun naizela. Euskalduna naiz, kito.

“Euskalduna naiz eta kito!”.

Ez dakit. Batzuetan paternalismoz jokatzten da, beste batzuetan ez-dakit-nola. Euskaldunak gara, kito. Inportantea da “berri” edo “zahar” adjektiboa? Ez dut uste. Gainera susmoa dut ez ote den gero eta lausoagoa bien arteko muga. Nabarmendu behar da?

Nafarroako buletin ofiziala itzultzen egiten duzu lan. EAEko buletina itzultzen ari den batek esana: “Buletina ez litzateke itzuli behar, alferrik egiten dugu lan. Hobe litzateke gure aha-legina beste nora edo nora bideratzea”.

Luze mintzatu liteke horretaz. Nik sentimendu kontrajarriak ditut. Aldizkari ofiziala euskaratu behar ote den? Horixe, nola ez. Eskubide osoa du euskarak eta euskaldunok hori ere euskaraz egoteko. Beste kontu bat da ditugun indarrekin lehenatasuna ote den. Niri ere pena ematen dit, adibidez, Nafarroako egoerak. Hamasei

“Lagun on batekin esku-pilotan ari nintzela, pilotakada on bat jo zidan begian eta problema batzuk izan ditut, kristalinoaren subluxazioa eta irisaren paralisia. Horregatik, begi-nini bat beti dilatatua dut eta oso kaxkarra dut begi-zolitasuna. Eta fotofobia dut. Nire bizitza guztia eguzkitako betaurrekorik erabili gabe pasatu eta gero, orain erabili behar, sekula gustatu ez bazait ere”.

Nola bizi duzu euskarak eta euskaldunak Nafarroan bizi duen egoera? Bihotz altxagarriarik ba al da? Galdera honi erantzuteko sekulako analisi soziolinguistikoa egin beharko litzateke, eta nik nire sententzioak besterik ez ditut, eta errealtateak ematen dizkidan datu batzuk. Euskararen aldeko apustuan ez da ona ez baikorkeria ez ezkorkeria, biek deus ez egitera garamatzatelako. Adibide pare bat. “D ereduari matrikulatzen direnen portzentajeak gora egin du, %1 gehiago.” Eta pozpozik gelditzen gara. A zer arrakasta! Gora egitea beti da ona, baina beste datu bat ahazten zaigu: eremu mistoan, Iruñerrian alegia, lautik hiruk ez dute D eredu eskatzen horretarako aukera izanik ere. Baina kontrako joera ere izaten da: “Hiltzen ari da euskara...”. Eta hori ere ez da egia. Bizkorrago dago toki askotan Nafarroan. Asko falta dugu, baina gure auzoan, adibidez, orain dela 30 urte ez zen hitzik ere aditzen, eta orain jende askok hartu du euskararen tren. Zailtasun asko daude, baina gauza batek animatzen nau: askoz ere normalago hartzen eta onartzen dute euskara herritarrek politikariek eta hauteskundeak erakusten dutena baino. Noizbait ere salto kualitatibo bat gertatuko da, batez ere gobernu aldaketa izaten bada Diputazioan. ■

**Iurdes
leria**

ileapaindegia

La Salle, 8
20140 ANDOAIN
Telf.: 943 300 360

Chillida-Leku Museoa
Jauregi Auzoa 66
20.120 HERNANI
943 33 60 06

www.museochillidaleku.com - prensa@museochillidaleku.com

Ahoa bete poz.

Bizitza irribarretsua opa dizugu.

metro bilbao

www.metrobilbao.com
info@metrobilbao.net
Tel.: 94 425 40 25

Matematika eguneroko bizitzan

INIGO AZKONA

Zenbakiak, denon lagun

Herritar gehienok matematikaz dugun iritzia ez da gozoezia. Hala uste dute Espainiako Matematika Errege Elkarteak, eta lanean hasi dira pentsatzeko modu hori baztertu dezagun. Matematikak gure eguneroko bizitzan daukan garrantzia erakutsi digute.

UNAI BREA

RAUL IBAÑEZ barakaldarra (Bizkaia) matematika irakaslea da EHU, eta baita Espainiako Matematika Errege Elkartearen bigarren presidenteorde eta zabalkunde arduraduna ere. Orain dela lau urte hasi ziren hainbat ekimen gauzatzen, matematika jendearengana hurbiltzeko helburuz. Jendea matematikara esatea zuzenagoa litzateke agian. Oro har, ez dugu jakintza eremu hori gustuko, Ibañezen esanetan. Ospe txarrekoa da, eskolan ere bera omen da ikasle on askoren galga, eta gure bizitzetatik kanpo dagoela uste dugu.

Espainiako Matematika Elkartek irudi hori “garbitu” nahi du, “baina ez matematika berez ona dela esateko, gizarterako oso garrantzitsua delako baizik”. Inguratzen gaituen munduan matematika dago nongura, eta hori edozeinek ulertzeko moduko hizkuntzaz adierazi nahi dute.

Eguneroko kontua

“Eguneroko bizimodu arruntean, non antze-man dezakegu matematika?, galdetzen didate askok –dio Raul Ibañezek–. Bada, nonahi

dago, baina zaila da hori ondo azaltzea”. Xede horrekin, *Matematikak Eguneroko Bizitzan* hitzaldi sortak antolatzen hasi ziren orain dela lau urte, Bilboko Bidebarrieta liburutegian. Oraitsu burutu dute aurtengoa, hain justu.

Matematikak Eguneroko Bizitzan da jardunaldien izenburua, baina kontuz: hitzaldiotan ez da esaten guk geuk nola erabili behar dugun matematika jaikitzen garenetik oheratu arte. Guk hura erabili baino, kontua da erabiltzen ditugun gauza askoren funtsa matematika dela. Ingeniaritzan, teknologian, medikuntzan, ekonomian... matematika oinarritzkoa da, bistan da. Baina bizitzaren beste arlo batzuetan ere badago, ia guztietan ez esateagatik, modu ezkutuagoan bada ere. “Kalegarbitzaile batek, seguruenik, ez du matematika ezertarako behar bere eguneroko lanean”, esan du Ibañezek guk egindako galdera bati erantzunez, “baina matematika erabiltzen da beraren lanordutegia antolatzeko. Nire lankide batek halako lanak egin izan ditu zenbait enpresarentzat”.

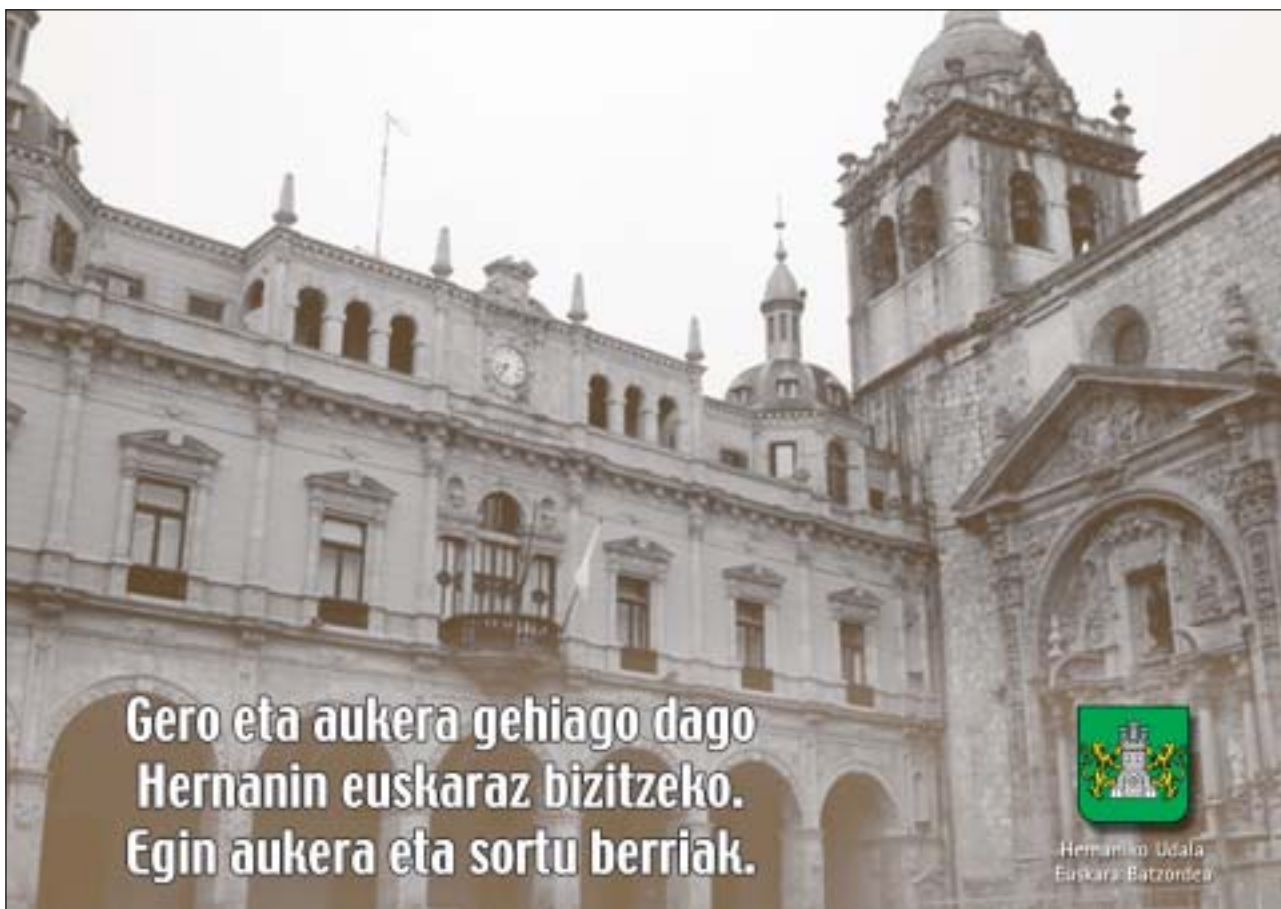
Estatistika, zientzia zehatza

Juan Antonio Cuesta Kantabriako Unibertsitateko estatistika irakaslea honela mintzatu da irakasten duen arloaz: “Estatistikak fama txarra dauka, baina horren arrazoia haren erabilpen okerra da, interes makurren batek eraginda gehienetan. Bestela, estatistika bera zehatza da, matematikaren zati bat den heinean”.

Estatistikari esker, Miamiko Jai Alai pilotalekuko jabeek frogatu ahal izan zuten iruzurra zegoela partidu batzuetan. Apustu kopuruei begiratu eta konturatu egin ziren norgehiagoka jakinetan kopuru horiek gehiegitxo hazten zirela. Horietan, noski, faboritoei galtzen zuten beti, eta azkenean, apustuen analisi estatistikoa izan zen epaiketaren ardatza.

Aurreko adibidean, eta beste batzuetan, aritmetika hutsa nahikoa da estatistika egiteko. Beste batzuetan, askoz gehiago behar da. “Badago oso matematika zailak behar dituen arazo estatistiko bat, eta jende askori eragiten diona gainera: funts garantizatuak. Zuk dirua sartzen duzu banku batean, eta beraiek bermatu egiten dizute hiru urte barru zuk sartutako kopurua osorik itzuliko dizutela, eta gainera %1,5 gehiago, eta gainera IBEX indizea igo denaren erdia”.

Baina, zer gertatzen da burtsa jaisten bada? Cuestaren hitzetan, ezarritako baldintzei esker bankuak gure diruaren zati bat erabil dezake aseguru bat egiteko. Hala, bere burua babestuta edukiko luke diru-galerarik jasanez gero. Eta aseguru horrek zenbat balio behar duen kalkulatzeko oso matematika konplexuak behar dira. “Ekuazio diferentzial estokastikoak erabiltzen dira, eta orain dela hamar urte ez zen egongo, Espainia osoan, horiek ondo menperatzen zituen dozena bat lagunetik gora”.

Gero eta aukera gehiago dago
Hernanin euskaraz bizitzeko.
Egin aukera eta sortu berriak.

Hernaniko Udala
Euskaraz Batzordea

Challenger transbordadorearen tragedia, estatistika oker erabiltzearen eredu

1986ko urtarrilaren 28ko goizean, NASAk *Challenger* transbordadore espaziala jaurti zuen Floridako Cañaveral lurmuturretik. 73 segundo geroago, espazio-ontzia airean suntsitu eta barruan zeuden zazpi lagunak, sei astronauta eta irakasle bat —espaziora zihoan lehenengo zibila—, hil egin ziren.

Juan Antonio Cuesta tragedia horretaz mintzatu zen iaz Bidebarrietako jardunaldietan, eta guri ere eman digu orduan esandakoaren laburpen bat. Dioenez, estatistika, haren erabilpen okerra kasu honetan, estu-estu lotuta dago *Challenger*-en ezbeharrarekin: “Floridak klima subtropikala dauka, han ez du inoiz hotzik egiten. Baina NASAkoek bazekiten jaurtiketaren bezperako gauean ezohiko hotza egingo zuela, zero azpitik gradu bat ingurukoa; halaber, susmoa zuten tenperatura baxuek transbordadoreko atal batzuei kalte egin ziezaieketela, baina ez zeuden ziur horretaz. Orain badaude”.

Arriskua neurtzeko, NASAko arduradunak zeuzkaten datuak aztertzen hasi ziren. Baina ordura arteko jaurtiketetan tenperaturak ez zuen behin ere hamabi gradu-

tik behera egin, Floridako klima beroa dela medio. Ez zeukaten hortik beherako tenperaturei zego-kion daturik, eta hori izan zen, Cuestaren esanetan, hutsaren zergatia. “Txarto aztertu zituzten datuok, eta ondorioz, esan zuten ez zegoela frogarik hotzak transbordadoreari kalte egin ziezaiokeela pentsatzeko”.

Irakasleak ondoko beste adibide honekin konparatzen du NASAk egindako okerra: “Jo dezagun tabakoak minbizia eragiten duen ala ez jakin nahi dugula, eta horretarako, erretzaileei buruzko datuak besterik ez ditugula aztertzen. Oker. Guk dugun helburua lortzeko, erretzen duten eta erretzen ez duten pertsonen gaineko datuak erkatu beharko ditugu”. *Challenger* desgitearen ondorioz ikerketa-batzorde bat eratu zen, Ronald Reagan orduko AEBetako presidentearen aginduz. Cuestak dioenez, batzorde hark emandako ondorioetako bat zera izan zen: aurrerantzean, beti egon beharko zela estatistikan adituren bat jaurtiketen kontrol-taldean. Gainera, NASAk estatistika saila sortu zuen bere baitan. “Ordura arte, harrigarria bada ere, ez zegoen eta”.

Zenbaki handien legea

José Luis Fernández analisi matematikoko katedraduna da Madrilgo Unibertsitate Autonomoan. 2006an, berak eman zuen hitzaldietako bat Bidebarrietako jardunaldietan: “Nik zoriaz, ausaz, hitz egin nuen, eta hura kudeatzeko moduez. Zoriaren arauak ezagutuz gero, nola edo hala kontrola baitezakezu”. Baina, ba al dago araurik zorian? “Nik txanpon bat botatzen badut airera, ezin dut jakin kurutx ala pil aterako den. Baina badakit milioi bat aldiz botata milioi erdi aldiz kurutx izango dela, eta beste milioi erdi pil, gutxi gorabehera. Beraz, badago araurik, baina gertakari bat askotan errepikatzen denean besterik ez”. Zenbaki handien legea esaten zaio horri.

Aseguruetan, konparazio baterako, antzera gertatzen da: “Ez dakigu zehatz nork edukiko duen istripua, baina badakigu ehun lagunetik batek istripua edukiko duela. Horri ordaindu beharko zaion diruaren ehunen bat ipintzen badu gutako bakoitzak, ehun laguneko talde horrek badauka aseguru eginda”. Aseguru-etxeetan aktuario izeneko langileak dituzte. Probabilitate kalkuluan adituak dira. Kontua da gero eta mate-

matika gehiago jakin behar dela halako kalkuluak burutzeko.

Erruletaren zeroa, kasinoaren bermea

Zoriaz ari garela, ezin aipatzeko utzi zorizko jokoak. Jokalari askok xahutu dituzte euren ondasun guztiak kasinoan, baina gutxitan ikusiko zenuten kasino bat ixten, diru faltagatik behinik behin. Erruletan esaterako, kasinoak abantaila bi ditu: batetik, askoz diru gehiago dauka edozein jokalarik baino; bestetik, jokia irabazteko aukerak ez daude guztiz zuzen banatuta. Bolatxoa zeroan gelditzen bada, kasinoak irabazten du. Beraz, badaukate ziurtatuta jokaldien %3, gutxi gorabehera, eta %3 horrek mozkinak bermatzen dizkie. Kasinoari zenbaki handien legea ezar dakiok, jokalariei ez, 10.000 bider jokatzeko dirutza nahikoa eduki ezean.

RAUL IBAÑEZ

Matematika-hizkuntzan analfabetoak

Matematikak leku askotan aurkitu ditzakegu, Raul Ibañezen esanetan, eta leku horietako bat pertsonen heziketa da. “Lehen Hezikuntzan edo institutuetan ikasgai bik daukate garrantzi handiena nire ustez: hizkuntzak eta matematikak”.

“Kale-garbitzaile batek ez du matematika behar egunerok lanean, baina matematika erabiltzen da beraren lan-ordutegia antolatzeko”

Ibañezen iritziz, hizkuntza ondo menperatzen ez duena analfabeto funtzionala den bezala —nekez ulertzen du irakurtzen duena, zailtasunak ditu behar bezala idazteko—, matematika-analfabetoak ere badira. Non ezarri muga, ordea? Zein eza gutza mailatik behera esan daiteke norbait matematika-analfabetoa dela? “Galdera zaila da, eta askotan egin diogu geure buruari. Adibide bat jarriko dut: norbaitek grafiko bat ikusi eta haren esanahia ez ulertzea, norbaiti portzentajeaz hitz egin eta ez ulertzea. Erne, hori ez baita arazo txikia. Egunkarietan txarto emandako hamaika artikulu aipa nitzake. Kazetariak ondo ulertu ez eta albistea txarto osatu du. Dena dela, ez nabil kazetarietara errua botatzeko. Kazetaritza gizartearen isla ere bada, beraz gizartearen dago arazoa”.

Erruleta zero zenbakiak %3ko irabazia ziurtatzen dio kasinoari.

Matematikari buruz ezer ez dakienak hutsune handia dauka bere kulturean. Hala uste du Ibañezek, eta ideia hori hobeto azaltzeko, oso zabaldua dagoen ustea jartzen du hankaz gora: “Esan ohi dut ez dagoela letra eta zientzia arteko bereizketarik. Batzuek asmatutako zerbait da, beren burua zuritzea, alegia, arlo batzuetan duten ezjakintasunaz azalpen handirik eman behar ez izateko. Niri ordea, zientzialaria izaki, astakeria irudituko litzaidake Mozart edo Picasso nortzuk izan ziren ez dakidala esatea. Matematikaria naiz, baina badut interesik literaturaz, pinturaz, musikaz...”. Aldiz, badira, Ibañezek salatzen duenez, matematikaz ezer gutxi dakitela harro-harro aldarrikatzen duten pertsonak, ustez kultura handikoak. *Letretakoak*, esan nahi baita. ■

produktu berriak

Kao-Sumendiko sekretua
(10 urtetik aurrera)
CD-ROM bideo-jokoa
24,95 €

Fisika Jostagarri
Normahik egiteko esperimentu zirrargarriak
18 €

Armix baso magikoan
(5-8 urte bitartekoentzat)
CD-ROM bideo-jokoa
24,95 €

Eihuyar dictionary hiztegia
euskara - ingelesa
english - basque
21,80 €

Elhuyar Fundazioa
Zelai Haundi, 3. Osinalde Industrialea. 20.170 Usurbil - tel: 943 363 040
elhuyar@elhuyar.com - www.elhuyar.org/denda

liburak • notategiak • aldizkaria • multimedia • CD-ROMak • leku-entzuzkoak • norma-indiak

Antonio Escalante

Negozio militarra zifratan

Xaho, Legasse, Pellot eta Likinianoren Euskal Herri pirata eta matxinatua. Horixe izan daiteke Antonio Escalante (Madril, 1962) liluratu duen Euskal Herria. Espainiako Estatuko kontzientzia eragozleek Bilbon egiten zituzten batzarren bidez hurbildu zen gurera eta Gasteizkoak talde antimilitaristaren sortzaileetako bat izan zen.

ALVARO HILARIO
PEREZ DE SAN ROMAN

Argazkia: Alex Larretxi

“EUSKAL HERRIAN gauzak egiteko giroa eta pertsonak sumatzen nituen nik, egitea baze-goela, eta oso eroso nengoen hemengo jendearekin; ondo baino hobeto moldatzen nintzen, esaterako, Bilboko Antimilitarista Taldekoekin, bai beharrean, bai kalean”, dio Escalantek, garai zaharrak gogoratuz. Zenbait lagunekin Bilbon komuna antzekoa eratzea zen asmoa, baina egitasmoa ez zen aurrera atera eta aukera izan zuenean Asturiasera joan

zen, 1987an. Bi urte eta erdi eman zituen Oviedon, bi urte eta erdi “istilutsu eta eman-kor”: hango antimilitaristen arteko tirabira zaharrak gailenduz, Intsumisioaren Aldeko Asturiaseko Koordinakundea sortu zuten. Euskal Herriarekiko lotura baina, bizirik zuen barruan eta itzultzea erabaki zuen. Hasieran, lagun batekin Gasteizen euskaltegia sortuz; ondoren, 1990ean, Gasteiza berriz, euskara ikastera: “Arratsaldez bi ordu ematen nituen

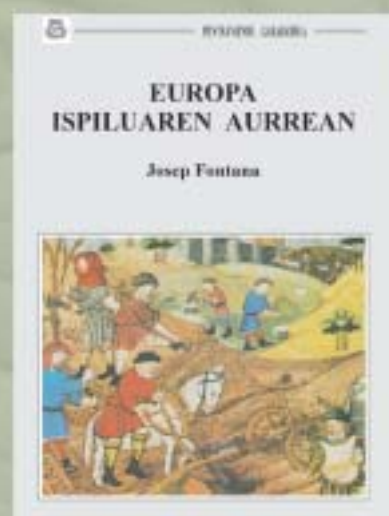
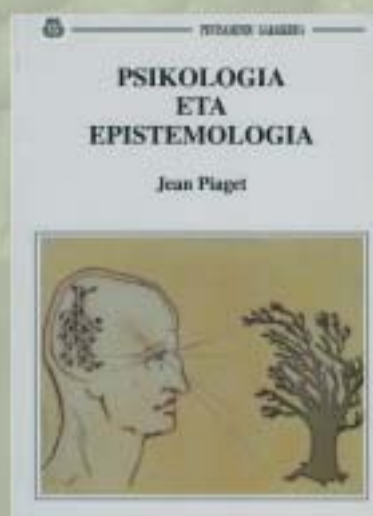
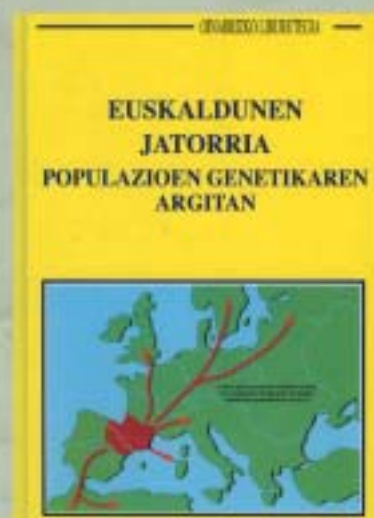
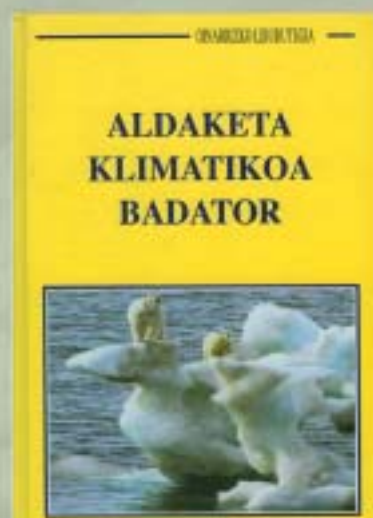
IKAren euskaltegian eta goizez beste bi Estatistika Institutu Nazionalak langileok euskara ikasteko abian jarri zuen talde esperimentalean. Gasteizko herri mugimenduetan ibiliak ginenok bat egin genuen talde berean eta egunero *euskal poteoa* egiten genuen. Garrantzitsua izan zen, erdaraz garatutako harremanak euskalduntzea lortu baikenuen”.

Boterea ezeztatu, gizarte berria eraiki

Garai haietakoa da Gasteizkoak taldearen sorrera, Euskal Herriko gastu militarra ikeritzeko jaioa. Azaldu digunez, Gasteiza iritsi berria zela Jesús Navesi entzun zion hitzaldi batean bere burua antimilitaristatzat jotzen zuen arren, ezin zuela talde antimilitaristetan parte hartu; ez zen adin arazoa, arazo sakonagoa baizik: Kontzientzia Eragozpen Mugimenduak ia hamabost urte zeramatzan zerbitzu militarren kontrako borroka bultzatzen, baina soldadu sartzen ez zirenen borrokarako esparruak falta ziren. Egun hura garrantzitsua izan zen, euskal antimilitarismoak aurrera begira zuen erronka mahai gainean jarri zuelako Jesús Navesek. “Argi genuen zerbitzu militarra bukatutakoan mugimendu antimilitarista noraezean ibiliko zela –dio Escalantek– eta militarismoari aurre egiteko eremu berriak zabaltzeko beharra zegoela”. Boterea ezeztatu ahala, gizarte berria eraiki; helburu horrekin fabriketatik eta antimilitarismotik heldutako bost lagunek osatu zuten Gasteizkoak taldea.

Bi izan ziren euren abiapuntuak: gastu militarren inguruko ikerketa, “besteak beste, antimilitarista izatea denoi dagokigula adierazteko”; eta arma fabriken ikerketa, “beste zerbaiteko ekoizteko asmoz birmolda zitezen”. Gastu militarri buruzko txostena bere lanik ezagunena bada ere, Gasteizkoak ez da horretara mugatu, Escalantek aldarrikatu duenez: “Egin dugun guztian gaiak eta pertsonak elkarri lotzen saiatu gara. Pobrezia eta armagintza, esaterako; sustrai bera duten gatazkak uztartzen saiatu gara, elkarrengandik ikasi ahal izateko, bizimodu berriak bultzatuko dituen sarea sortzeko”. Eta bitartean, Euskal Herrian goraka egiten du gastu militarra. Escalantek labur azaldu digu zergatia: “Armada berri baten sorrera da aitzakia, gaur egungo beharrei erantzuteko gai den armada, munduan zehar arin ibiltzeko zein eraginkorra izateko primerako teknologia behar duena. Baina arlo ekonomiko garrantzitsuenetakoa da armagintza: diru asko mugitzen du, lanpostu asko dakartza eta gobernu baliabideak ematen dizkio. Chávezek Espainiako Gobernuari erosi dizkion gerraontziek, adibidez, atsedean eman diote Zapaterori, ontzioletako hainbat lanpostu salbatuz”. ■

GAIK
ARGITALDARIA

**Durangoko azokan
zain gaituzue!!!**

Tel. / Faxe 943 47 13 04
jjak@facilnet.es • www.gaiak.net

izorra. izond. (*1562, 1571). G. g. er. Haurdun dagoena. Emazte izorra. • (Adizlagun gisa). Izorra gelditu, gertatu. Maria, haren ama, ezkondua zela Josepekin, aurkitu zen izorra. • 2. da-du ad. (~1880; izurratu ~1860). Arrt. Gogaitarazi; hondatu. Bi aldetara behiak saltoka joan dira, bapo izorratu du horretxek jendea.

GAZTEAK
eta
besteak,
hONATX:

ANTI
IZOR
GAILUA

antiberritxergailu (2007)

Interpelazioa

Iruñeko bulego batean nago oraintxe, arratsaldeko laurak dira, eta bakarrik nago. Jose Inazioaren artikulua irakurri dut eta bertan galdera zuzena egin dit, interpelatu dit –nik Urri bezala–, bigarrenaz, eta ezingo diot bigarrenaz ere itzuri egin. Galdetu dit Iruñeko autobus geltoki berrian Maltzagaraino autobusa hartzerik, hots, abertzale guztien arteko proiektu konpartitua abiarazterik badagoen, martxo-ko hauteskundeetara begira.

(Pausa)

Batek aitzina nola egin ez dakienean, zerbaitekin trabatzen denean, egiten ari dena utzi, dagoen tokitik altxa eta egurastera joan behar du burua argitzeko. Karrikara atera naiz, autobusbide geltokirantz. Zorionez bidetik zentzatu naiz, edo hankek norabide automatikoa hartu dute eta liburu denda batera sarrarazi. Adiskide baten liburua eta *Etorkezunaren historia* erosi ditut. Azken hau António Vieira XVII mendeko jesuita portugesak idatzi zuen eta aspaldi haren bila ari nintzen. Pentsatu dut ARGIA-ko hasia dudana kolaborazioan baliatu ahalko dudala nolabait, alderdi abertzaleek zer egin behar duten zehazteko tenorean. Hortik hurbil den kafetegi batean sartu naiz. Zoritzarrez kafea eskatu eta lagunaren liburua arakatzen hasi naiz, betebeharra geroratzuz.

(Pausa)

Kanpoan denbora gehiegi daramadala ohartu naizenean bulegora itzuli naiz, hasitakoa burutzeko asmoz. Zazpiak dira. Interneten sartu naiz, beti bezala, inspirazio eske. J. I. Basterretxearen azken artikulua, Auto Strip-tease izeneko, online berrirakurtzera deliberatu naiz, baina, beti bezala, gauza batek beste batera eramaten du eta, ez dakit nola, *Le blog de l'exhib masculinera* iritsi naiz. Horrek idaztearen lana eta exhibizionistaren afana nolabait parekatzearen hausnarketara eraman nindukeen. Ez nau horretara eraman. Oso berandu egin zait, hama-

Angel Erro

Apalategi

Basterretxe

rrak pasatxo dira. Historiala garbitu eta etxera abiatuko naiz.

(Pausa)

Etxera leher eginda, afaltzeko gogorik ere gabe, lo pixka bat egin nahiago izan dut telebista aurrean. Sakelakoaren alarma goizeko bostetarako jarri eta orduan ekinen diot hau bukatzeari.

(Pausa)

Ez dut esnagailurik aditu, amets gaizto batek iratzarri nau. Hotel nudista moduko batean nengoen –oraino ez zen amesgaizto–, jendearen hara-hona ugaria, gelatik gelara. Noizbait ospitale bat zela ohartu nintzen, erizain batek laringoskopia bat egin behar zidan, ahotik tutu estu eta luze bat sartuta, eta nik, nahigabea, glotisa ixten nion. Oinazea itzelezkoa zen. Itzartu aurretik erizaina apezpiku transformatua zen. Orain, esna ere, oinazeak darrai eta eztarria dut erlas-tua; uste dut hoztu egin naizela sofara loak hartzeagatik. Ez-tul egin dut. Modu merkean auto-psykoanalizatzea otu zait.

Argi dago ametsak *irrumatio* sinboliko bat (ezen ez –aldea sotila da, baina bada aldea– *fellatio* edo, euskaldun jatorraren ahoan, *pelazio* bat) agertzen duela. Argi dago nire jarrera uzkurra dela eta eztarrian debeku sinboliko bat –dena da sinboliko– ezarri nahi dudala. Argi dago badela zerbait isildu nahi dudana. Zer izan daiteke? Goizeko hamarrak dira, etxe ondoko kafetegira jaitsiko naiz, argi eta kafe bila.

(Pausa)

Uste dut badakidala zer den. Albait gehien atzeratu dut dagoeneko gehiago atzera ezin dezakedan galderaren erantzuna. Josiren inter-

pelazioa. Zoritzarrez ez dut lar tarte aurizkietan, *auto* baino nik *trans* edo *inter* bera nahiago ditudala, nire herria *transbertzalea* dela, ongi azaltzeko. Labur-labur, ez dut uste bloketan –autopelazioan– hastea ekologikoagoa denik, biodibertsitatearen kontrako neurria deritzot. Baina ongi etorria. Niri benetan interesatzen zaidana pausetan dago. ■

Zoritzarrez ez dut lar tarte aurizkietan, *auto* baino nik *trans* edo *inter* bera nahiago ditudala, nire herria *transbertzalea* dela, ongi azaltzeko. Labur-labur, ez dut uste bloketan –autopelazioan– hastea ekologikoagoa denik, biodibertsitatearen kontrako neurria deritzot

Dantza ikasketak non?

Edozein ergelek zuzen dezake estatu bat eta futbol entrenatzaile izateko karneta behar da?». Piterman-ek –futbol taldeak hondoratzen espezialista den ukrainiar aberatsak– mozkorren eta eroen pareko egiak esaten dituela frogatu zuen esaldi horrekin. Arrazoi osoa zuen. Titulu gabe ezinezkoa gertatzen zaigu lanpostu txukunik –presidentearena salbu– aurkitzea. Gaur egun edozer gauza ikas daiteke eta edozein jakintza arlotan eskura daiteke dioxosozko agiria. Badi-ra salbuespenak orde. Euskal dantza tradizionalean adibidez, ez daukagu ez ikasketarik ez karnetik.

Azken urteotan gero eta Musika Eskola gehiagotan ari da dantza tradizionala irakasten. Ikasleek izena gogoz ematen dute, baina gero irakasleak aurkitzen lanak dituzte arduradunek. Dantza talderen batean ibilitako edozein dantzari esku zabalik hartzen dute. Udalaren menpeko Musika eta Dantza Eskolek arazoak dituzte kontratatu nahi duten irakaslearen titulazioa justifikatzeko, garaia iristen denean. Dantzako irakasleak ez duela titulurik? Nola izango du ba titulu hori ez bada existitzen!

Bilboko Alondegian Arte Eszenikoen Goi Mailako Eskola ezarriko dutela irakurri dugu prentsan. Antzerki eta dantza munduko hainbat lagunek plataforma bat osatu zuten horrela-ko eskola bat sortzeko eskaera-ekin, eta Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailak horren ondorioz, edo horren beharrik gabe, baina eskola sortzea erabaki du.

Antzerki eta dantza ikasketak egin ahal izango dira Arte Eszenikoen eskola horretan. Antzerkiari dagokionez interpretazio zein zuzendaritza espezialitateak irakatsi-ko dira, eta dantzari dagokionez, klasikoa eta garaikidea ikasketak lerroak eskainiko dira. Baina, dantza tradizionala ikasteko aukerarik izango denik ez da aurreikusitako, edo gutxienez ez da

DANI BIANCO

jakinarazi lehen aurkezpenean. Zer ikasia eta zer irakatsia badago, nor ikasia ere bai, baina Piterman eta presidentea bezala, dantzariak karnetik gabe gaude.

Zenbat lagun dago gaur egun euskal dantza tradizionala ikasten? Ez dut datu zehatzik aurkitu –aurkeztu berri den Kulturaren Euskal Behatokiak lagunduko al digu honetan?–, baina kalkulu batzuk egitera ausartu naiz. Nire inguruko herrietako datuak baditut, eta horien proportzioak beste herrietara zabaldua, kalkulatu dut Euskal Herri osoan 20.000 ikasle inguru egon daitezkeela dantza tradizionala ikasten. Dantza ikasleak bakarrik sartu ditut hor, ez

ditut kontuan hartu dantza taldeetan dagoeneko dantzan –nahiz eta etengabe ikasten– dabilzan dantzari helduak.

20.000 dantzari horiei guztiei irakasten makina bat dantzari, dantza-maisu eta dantza-maistra dabilza. Horien kalkulua egitera ez naiz ausartzen, baina mordoska bat direnik ez daukat zalantzarik. Dantza tradizionala irakasten ari direnek bere intentzio eta borondate onena jartzen dutenik ezin da ukatu, baina ezagutza eta prestakuntza aldetik biluzik gabiltzala iruditzen zait. Ikasleak badi-tugu, baina irakasleak, jarduera horretarako ondo prestatutako irakasleak falta zaizkigu. Tituluak

behar dira, baina horren aurretik –edo batera– formazioa behar dugu. Dantzari bezala hezkuntza kaskarra dugu gehienok, eta dantza tradizionaleko irakasle lanetan aritzeko ez ezagutzarik ez prestakuntzarik ez dugu. Tituluak formazio egokia ez du ziurtatzen, baina gutxieneko bat eskaini dezake, orain hori ere ez baitaukagu.

Arte Eszenikoen Goi Mailako Eskolaren aurkezpenean esan zenez ikasgaien aukera zabaldu egin daiteke eskaeraren arabera. Hona ba eskolaren atek ireki aurretik nire eskaera: dantza tradizionaleko ikasketak egiteko aukera eskaini diezagutela. ■

Antton Egiguren

APAIZA

Demokraziak eta demokraziak

Ekainaren 10ean, Belgikako Legebiltzar Federalerako 150 legebiltzarkide eta senaturako 40 ordezkari hautatzeko hauteskundeak izan ziren. Ohikoa denez alderdi politiko guztiak irabazle irten ziren oihuka. Orduz gero, azaroa aurrera doan arren, alderdi politikoek ezin izan dute agintze-ko akordio orokor bat itundu.

Hainbeste arazoren artean, Bruselas-Halle-Vilvoorde (B-H-V) deritzona dago.

Belgika Europako bi kultura handien artean kokaturik dago: zelta-germanikoa eta latin kulturen tartean alegia. Herrialde tipia izan arren (30.528 km²) nazioarteko hainbat gerla ezagutu duen lurraldea da: Europako Gudalekua deitu izan zaio.

Kultur aniztasuna bertan erabiltzen diren hizkuntzetan nabari da: %60k holandesa (Flandrian kokatua) hitz egiten du, eta %40k frantsesa –Walonian kokaturik eta bertan talde tipikoa batek alemana ere hitz egiten du—. Beraz, hiru hizkuntza ofizial elkarrekin bizi dira.

Belgika sortu zenetik (1830ean) gaur arteraino, hainbat arazo handietako bat hizkuntzarena da. Hizkuntza arazoak konpontzeko 1962an konstituzio bat onartu (%75ak onetsia) eta lurralde osoa hizkuntza mugekin (*taalgrenzen*) egokiturik geratu zen, lau herrialde nabarmen osatuz: holandesa, frantsesa, alemana eta Bruselan –inguruko hemeretzi udalerriekin–

DANI BLANCO

elebitasuna. Probintzia eta udalerrri guztiek lau eskualde hauetako zati izan behar zuten. Aldaketarik izatekotan, hizkuntza eskualde bateko %75aren gehiengoz bakarrik buru zitekeen. Baina honek ez zuen auzia zuzendu.

Denborarekin, Flandriako bilakaera ekonomikoa zela medio, Walonia aldeko jendeak iparraldera eta Brusela inguruko udalerrietan kokatuz batera, euren hizkuntza –frantsesa hain zuzen– Flandriako lurraldean ere zabaltzeko ahal izateko “erreztasunak” (*faciliteiten*) eskatu zituzten. Hauek onartuak eta 1970eko Konstituzioan legez jasoak izan ziren.

Baina alderdi politikoek ezin izango zuten ez hauteskunde kanpainarik egin ezta botorik jaso ere Flandrian bizi ziren waloinarrendandik.

Denborarekin Flandriara igaro ziren waloniarren kopurua, jatorrizkoak baino are handiagoa bilkaturik, Waloniako alderdi politikoek Flandriako alderdian kanpaina politikoa egin dute eta botoak jaso dituzte. Flandriak egoera hau gaitzetsi eta konponbide bat eskatu du joan den hogeitabost urte hauetan: lege arauak bete eta benetako federalismoaren praktikan jartzeko. Walonak horren aurka joanez, Flandriak Belgikaren zatiketa oihukatuz aldarrikatzen dutela desinformatzen gaituzte prentsan. Baldin islamdarrek gure herrietan inoiz gehiengoa lortzen badute, arabiarak izan behar ote du hizkuntza ofiziala? ■

Baldin islamdarrek gure

herrietan inoiz gehiengoa

lortzen badute, arabiarak

izan behar ote du

hizkuntza ofiziala?

TXANDAN

Instrai Colina

Ni bizi naizen herrian konstruktoreak ez dira korbata eta

amerikanarekin ibiltzen, ez daukate Ferrariedo Porche-rik, ez dira jakuzidun txaletetan bizi. Kanean gurutzatuz gero bi hitz eskainiko dizkizute, zure lagunak direla sinetsiaraziko. Ez diezu sekula antzemango milioi bateko irabazia ala zuloa egin duten, ez diezu sekula antzemango zertan dabilzan.

Ni bizi naizen herrian baserritarak dira konstruktore. Euren baserria berritzeko orduan ezagutu zuten eraikuntza mundua, auzokoarena berri zuten gero,

Bizi naizen herrian II

eta ganadua gutxitu ahala sobratzen zaizkien lur-sailetan etxe-multzoak eraikitzea dedikatzen dira orain.

Ni bizi naizen herrian oso pertsona errespetatuak eta errespetagarriak dira. Ez die inork etxebizitza garestiak –eta kanpotarrei– saltzea leporatzen. Ez die inork baserritarren biserapean jasotako subentzioa konstruktorearen mailetan sartu izana aurpegiratzen. Alderantziz, eurak eta euren lagunak hautatzen dituzte zinegotzi.

Ni bizi naizen herrian konstruktoreena da kritika eraikitzailea. ■

Gorka Urbizu

MUSIKARIA

Afizioz aldatu

Hala da. Zenbaitetan ilusio apur bat galtzen du. Bizi erdia musikaren dohainen propaganda egiten eta orain nekea itsatsi zaio aldarlean. Askotan saiatu da hurkoa konbentzitzen: doinu honek hau sentiarazten diola, letra horrek beste momentu hura gogora ekartzen... baina oharkabea burura etorri zaio urteetan saihesten saiatu den ideia hori: agian, musika ere ez dela hainbesterako izango.

Nekatu egin da; mamu bat ikusi duela errepikatzen duenaren sentsazioaz unatu, inork ez baitio sinesten. Pentsatzen hasia da Iker Jimenezen deia jasoko duela edozein momentutan kasu bitxi hori telebistan azaltzeko:

– “Aurrera egiteko arrazoiak ikusten bide dituzu David Bazanen doinuaren atzean”, dio Ikerrek, ondo entseatutako misterio doinua hitzetan.

– “Halako zerbait, bai, oxigenoa noten artean-edo”, arrapostua, berben artean puntu suspentsibo gehiegi tartekatzen, inoren errukia biltzeko.

– “Eta, kontaguz arren, noiz izan zenuen agerpen hori lehendabizikoz?”

– “*It's Hard To Find A Friend* entzun nuenean. Baina ez zait horrekin bakarrik gertatu: Conor Oberstek edo Adam Stephensek abesten dutenean ere halakoak ikusi izan ditut. Laguntza eske nator...”

Halaxe irudikatu izan du bere burua, eldarniotik ez oso urrun. Eta etsi beharrean,

ALEX LARREIXI

pasioz aldatzeko ordua dela erabaki du. Bere hurrengo afizioa, hunkigarria barik ukigarria izango dela ebatzi du, aspertu da eta, gauza abstraktuak azaldu beharraz.

Autoekin zaletuko da, adibidez: balbulak, gurpilak, olioak aldatzeko epeak, orduko berrehun eta hamar kilometro... bost axola nondik nora joateko; leihotik ere ez du begiratu, ez dio paisaiari erreparatu, ez du zikoinarik ikusiko kanpandorrean, hori literatura litzateke eta ez du konplikaziorik nahi. Autoak eta 1 Formula, taxuzko afizio bat behingoz.

Modan dagoena, gainera. Ez da konbertsazioetan galduko eta, are garrantzitsuago dena: konbertsazioak eduki ahal izango ditu, gustuko duen hartaz...

Hala da. Azken hilabeteetan musikarekiko ilusio apur bat galdu du. Nagia ere ematen dio Bilboko Euskaldunan Wilco ikusteko aspalditxo enkargatu zituen sarrerak erretiratzek. Baina joan egin da. Kontzertua hastearekin batera konturatu da afizioa aldatzearen kontu hori ez dela horren erreza izango. Notek barruak astindu ahala geroz eta konbentzituago dago.

Saioa amaituta, autoan sartu eta etxerako bidea hartu du, barrenak aseta. Leihotik paisaiari begira doa. Gaua da baina zikoinak irudika ditzake kanpandorre bakoitzean. ■

Halaxe irudikatu izan du bere burua, eldarniotik ez oso urrun.

Eta etsi beharrean, pasioz aldatzeko ordua dela erabaki du

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Joateko, eta beste hainbeste itzultzeko noski. Eta hau astero. Biziaren herena preso daraman

astero ditu bisitariak. Familiak gain lagunak ere joaten zaizkio bisitan. Joan den hamabost urtetan ikusi gabea izan du azkenean lehengo astean. Ordu bete egon dira elkarrekin. Bisitariak lau zirenez, presoak guztiakin mintzatu behar izan du. Lau bakar bati begira, bakarra lauri, zenbait gai-emailek bertsolariak kantuan jartzen dituen eran. Elkarriketa baino, galdeketa dirudi. Herrira egin dutenean soziedatera joan dira hango berri ematera koadrilari. Lehen aldiz joandakoa nagusi. Bere pozean

Mila kilometro

berritsu, uste baino osoago aurkitu omen du. Lehen bistazoan zahartua, baina besarkada estuekin batera joan omen zaio inpresio hori. Mintzaten entzutean aldiz, forma onean. *Al día* aurkitu omen du. Ongi. Andaluziako eguraldia Galizakoa baino eramangarriagoa omen du. Goiza patioan pasatzen du beste presoekin batera. Bakartasunean behintzat ez daukate. Gai-nontzeko denbora, bere gauzak egiten ematen omen du. Ikasten bereziki. Noiz libratuko ote duten ez daki, urrun du hori. Janda. Guk bezala. Niri, entzule soila nintzenari, norbaiten udaleku bateko egonaldiaren berri ematen ari zitzaizkidala iruditu zitzaidan, hain xaloa kontakizuna. ■

Mesanotxekoei jarriak

I

Liburuaren montzoiak
urtero abendu bana.
Lehengo urtekoen grina
aurtengoekin joana.
Zure inprenta-berri usaina
erakarri ninduana,
orain ardo-minduana,
zabaltzean min duana.
Gainean dauzkazun beste
zortziren zimendu lana.
Hautsño zahar batek bildua
ahaztura ta lizun dana...
...Hainbesteko urgentziaz
erosi nahi zintudana...!

KARLOS CORBELLA

IV

Plater lardaskatzaileak
sardexka juxtu zikindu;
hasitako nobelaren
letreri tinta urdindu;
Txin-txin hotsa-lako harreman
arinak, are arindu.
Argi-txispez maitemindu
ta itzaltzean “berdin du...”,
“Han beste bat!”. Humonoak
desioa errekin du.
-Sartu azkar hozkailuan!
edo zureak egin du!
Ooh... iraungitze data zun,
eta jakinmina... mindu.

II

Abenduro hazten doan
Orri-Mendi infinitu,
elur-malutatxo beltzak
behetik gora ari ditu.
Karbono 14 frogak
egingo baldin banitu:
Euskal Goi-Paleolitu...
Durangaroko bariku...
Liburuak buztantxo bat
100 orrian sarturik du,
irakurketa puntu zen
bere faktura oritu:
bederatzirehun pezeta*

III

Paginek estu itota
zenbat puntu, paper, marra...
Bukagabeko historia,
lehertu gabeko aparra,
hezetutako bolbora,
iritsi ez zen negarra...
Berri-garaiko sukarra,
ke bihurtzen den sugarra.
Bat dira irakurketa
eta maitasun suharra:
berriak, datorrenean,
erraz baztertzen du zaharra.
Fidelasuna ez izan
horren espektakularra...

V

Ba nik ere liburu bat
idatzi behar dut ba! bail
Utzi nituen orrian
mila istorio dauzkat zai
Orri bakanok ebaki
elkarri josi ta jarrai...
Zentzugabea? Nolanahi
hortik lehen ere bada, ai...
Zer hasi nun ta non utzi
biografi-erreportai,
txatalen collage realista,
Durangaro anitzen paisai.
Beste liburuen txanpon
sobrakoen truke salgai.

DOINUA: “Noiz hasi ote zen dena” (Gu ta gutarrak)

Denboraren makina
Fiat Cinquecento:
auto merkeak
herriarentzat

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Ihesi
Lezo, itsasoz
inguratutako
altxorra

ARGIA

e r d i k o k a i e r a

kultura eta aisia

Antzerki konpainia, harreman bila

Donibane Lohitzuneko pabilioi batean topatu du egoitza berria Theatre du Rivage antzerki konpainiak, bost urtez porturik ikusi gabe nabigatzen ibili ostean. *Solisterrae* eta *Batekmila* ikuskarien sortzaileak sei hilabetez izango dira bertan, oraingoz. Euren lanak sortzeaz gain, bizilagunekin eta inguruko artistekin harremanak estutzea dute helburu nagusia.

AINARA GURRUTXAGA

GAIZKA IROZ

Theatre
du Rivage

Ur bazterretik dator proposamena

“THEATRE DU RIVAGE-K ur bazterreko antzerkia esan nahi du. Jendea iritsi eta abiatu egiten den lekua iradokitzen du, eta aldi berean paisaia txertatuta dagoen antzerkia”, dio Pascale Daniel-Lacombe zuzendari artistikoak, duela hamar bat urte konpainia sortu zutenean jarritako izenaren zergatia gogoratuz. Azken urteetan ordea, zaila izan dute euren helburuetako bat lortzea: inguruan txertatzea. Bost urte dira lanerako espazio finkorik gabe dabilzala, eta ondorioz ia ezinezkoa izan zaie euren inguruko errealitate kultural eta sozialarekin bat egitea.

Orain, baina, Herri Elkargoaren bitartekaritzaekin –Lapurdikoa hamabi herritako udalek sortutako elkarteak– Jalai industrialdeko pabilioi bat errenta baxuan alokatzea lortu dute eta sei hilabetez bederen burubelarri aritu ahal izango dute bertan lanean. Ondoren, nork daki.

Pascale Daniel-Lacombe eta Antonin Vulin administrazio arduraduna dira konpainiaren buruak eta bost aktore-sortzaile gonbidatu dituzte aro berri honetan eurekin lan egiteko: “Lan talde bat osatu nahi izan

dugu, modu finkoan gurekin lanean aritzeko. Aktore *todoterrenoak* nahi genituen, edozertarako prest zeudenak: konpainian bizitzeko, eraikuntza lanak egiteko, antzezteko, irakasteko... Inguru honetan eragin nahi dugu eta horretarako ezagutza hori ezinbesteko zuten aktoreek”, dio Lacombek.

Delphine Bastard, Baptiste Eliçagaray, Javier Barandiaran, Agnes François eta Annie Onchalo dira aipatu sortzaileak, guztiak ere aurretik antzerkigintzan eskarmentua duten aktore profesionalak. Gainera Pascal Angla musikari eta aktorea ere arituko da zenbait kolaboraziotan. Elkar ezagutu eta elkarrekin sortu; hori da dato-

zen hilabeteetako erronka.

“Ez dugu funtzionamendu modu hau inon ezagutu. Gure asmakizuna da nolabait”, aitortu du irribarretsu zuzendariak: “Oso esperimental da, eta ez dakigu modurik egokiena ote den. Probata da kontua eta konpainiarentzat erosoa den lan formula topatzea. Harian ikusiko dugu”.

Gogoan hartzeko hainbat ekimen:

- ✓ Abenduaren 9a, 17:00etan: Saran Zoaz *hegan errari* txotxongilo ikuskariaren estreinaldia.
- ✓ Abenduaren 15a, 20:30ean: Azkaineko Biltoki aretoan Oier Guillanek bere antzerki testuen irakurketa egingo du.
- ✓ Urtarrilaren 19an eta 20an Beñat Achiaryren eskutik *Hitza pitz bidean*, asteburu osoko ekimena. Bertsolariak, kantariak, Itxaro Borda eta sorpresa gehiago...
- ✓ Antzerki tailerra helduentzat Donibane Lohitzunen, euskaraz. Informazioa jasotzeko edo izena emateko 00 33 (0) 5 59 26 97 75era deitu.

Programa guztia www.theatredurivage.com gunean kontsulta daiteke.

Makina martxan

400 m² dituen espazio hutsa pixkanaka bizitza

hartuz joan da konpainiak bere tramankuluak eta ilusioak eramane dituenetik. Egun hauetan *Zoaz began errari* antzezlan berriaren eszenografiak hartu du espazio zabalaren zati handi bat. Abenduaren 9an estreinatuko dute haurrei zuzendutako txotxongilo ikuskaria, eta oraingoz eszenategia prestatu eta lehen entseguak egiten ari dira. Taldean sortutako lana izango da. Testua Vivaldiren lau urtaroretan oinarrituta idatzi du Pascalle Daniel-Lacombek eta berak zuzenduko ditu konpainiako lau aktore. Txotxongiloetan esperientzia zabala duen Annie Onchalo taldekideak sortu ditu panpinak. Ikuskaria euskaraz, frantsesez eta gaztelaniaz eskainiko dute, jada lotuta dituzten 35 emanaldietan.

Baina ez da hori aire berriekin datorren taldearen eginbehar bakarra. Besteen artean *Les déconcertantes* (Ustekabeak) ekimena ere martxan jarri berri dute. Aktoreek kalean inprobisatutako ekin-tzak gauzatzen dituzte egitas-mo horretan, ezustean, abisurik gabe. Donibane Lohitzunen egin zuten lehena urrian. Gainera *La belle échappée* (Ihesaldi ederra) izeneko ikuskaria ere abiatu dute, inguruko eskoletako haurrei ipuin kontaketa eta jolasak eskaintzen dizkien saioa.

Formazio eta sentsibilizazio arloan ere proposamen ugari dakartza taldeak, adin guztientzat antzerki ikastarorak antolatu baitituzte hasi berri den ikasturteari begira, horiek ere euskaraz eta frantsesez. Taldearen egoitza berrian eskainiko dituzte batzuk eta inguruko herrietan beste hainbat. “Eskaintza ahalik eta zabalena egin nahi izan dugu. Hau da, herrietara, udaletxetara, instituzioetara ahalik eta proposamen zabalena eskaintzea. Ekintzak inposatu beharrean proposamen ireki lez ematea. Eran-tzuna ikusi eta horren arabera jardungo dugu gerora”.

Aurreikuspen
Pentsio
Planak EUSKADIKO KUTXA

Félix Plan

“Jende askok galdetzen dit ea benetan dirudien beste gustatzen zaizkien diren. Eta agia erateko er düt gustakoa. Ikaragari gertatzen baitrik. Agian, denbora gehiagi ere eskaintzen düt. Eskerrik etorkizuneko gauze serlo haurtarako Euskadiko Kutxa daukadan”

Félix Plan
Aurkidea eta zuzendakaria

Planari egiten dizkiozun ekarpenek badute sarria.

CAJA LABORAL
EUSKADIKO KUTXA

Javier Barandiaran, aktorea "Proiektu berriak eskola dira niretzat"

Ados konpainiaren *Manolito lau begi*, *John Wayneren laguna* eta *Dekameronean* aktore aritua da Javier Barandiaran donostiarra eta azken lau urteetan batez ere Trapu Zaharra taldearekin jardun du lanean. Bakarrizketak landu izan ditu *–Errare humanum est azkena–* eta Mikelazulo elkartearekin ere zenbait antzezlan sortua da: *Gorria* eta *Eskubiko pareta*, horien artean. Zoriak larraldera ekarri du orain.

Batekmila egitasmoak ireki zizkizun hona etortzeko ateak.

Bai, duela bi urte Theatre du Rivagek EKEren bidez euskal kultura *ghettotik* ateratzeko nahiarekin *Batekmila* jarri zuen martxan. Antzerkia, dantza eta kantua batzen zituen ikuskaria zen. Rivagek antzerkiaren atala osatu zuen, Beñat Achiaryk musika eta Balet Biarritz Juniorrek dantza. Taldeak Hegoaldeko aktoreak bilatu zituen horretarako, lana frantsesez eta euskaraz baitzen. Ohikoa den bezala, ordea, nahiko emanaldi gutxi egin genituen. Enkarguzko lana izaki, sekulako munstroak sortzen dira eta gero ez dira mugitzeko errazak.

Oraingoan berriz, buru-belarri sartu zara Theatre du Rivage konpainiarekin lanean.

Bai, *Batekmila* sortutako harremanaren ondoren ea honetan parte hartuko nukeen galdegin zidaten eta niri oso ondo etorri zitzaidan. Donostiatik ateratzeko modu baten bila nenbilen, nekatuta nengoen-eta han. Gorpu-

tzak aldaketa eskatzen zidan. Trapu Zaharra taldearekin gustura nengoen baina aldaketa behar nuen.

Zein da zure eguneroko dinamika hemen?

Hemen bizi garela esan daiteke. Baionan etxea dugu lo egiteko baina egun osoa hemen pasatzen dugu. 9:00ak aldera iristen gara eta egunaren arabera lan ezberdinak egiten ditugu. Egitasmo ezberdinak daudenez martxan aste bakoitza ezberdin planifikatzen dugu. Momentu honetan batez ere txotxongilo ikuskizunean eszenografia eta *atrezzo*a egiten ari naiz, brikolajea. Astebetean, gauzak amaituta, manipulatzen eta obra lantzen hasiko gara.

Polibalentea behar du egungo aktoreak...

Eta ondo dago denetik egitea, ikastea. Neukan lana utzi nuenean formazio batean pentsatu nuen, beti izan dut-eta formazio faltaren sentsazioa. Donostiako TAE n egin nituen antzerki ikasketak, baina ez da asko. Proiektu berriak, beraz, eskola dira niretzat. Ikasteko aukera aparta.

Aktore moduan halako inplikazioa eskatzea ez da ohikoa, gustura al zabilta?

Bai, baina sentsazio arraroak ere badituz batzutan. Ni hona etortzeko motibazioak anitzak izan dira eta batzutan pentsatzen dut zer ari naizen hemen, baina orokorrean ez dut hori pentsatzen. Luxua da aukera hau izatea, halako leku batean aritzea, lan talde bat izatea eta proiektuak izatea aurretik. Gogoz hartzen duzu istorioa.

Espazio irekia

Ingurua astintzeko gogoz hasi da lanean Theatre du Rivage. Euren lantoki izateaz gain, espazio berria gune irekia izatea nahi dute. Inguruko jendearentzat elkargune izan daitekeen espazioa. Horregatik kultur eskaintza anitza egin dute datozen hila-beteetarako prestatutako programan. Inguruko sortzaileak egoitzara gonbidatu eta herri-tarrei ateak zabaltzeko modua da. Horregatik lantzean behin kantaldiak, erakusketak eta irakurketak egin-gitu dituzte.

Etorkizunean beste konpainien entsegu lekua izan dadin ere nahi dute: "Ipar edo Hegoaldeko konpainiek erresidencia modukoak egin ahal izango dituzte hemen, baita atzerrikoek ere".

Ez dira garai samurrak antzerki konpainientzat eta halako azpiegitura duen taldea mantentzea abentura dela ezin ukatu. Hori ondo dakiten arren, baikor azaldu dira: "Denbora asko generaman honen atzetik, instituzioen jarrera

positiboagoaren zain baina azkenean ez dugu ezer jaso eta aurrera egitea erabaki dugu. Proiektu handi bat egin nahi izan dugu, ikusteko ea erreakziorik badagoen. Ea instituzioak behingoz mugiaraztea lortzen dugun", dio zuzendariak enbidoa boteaz.

Espazio berri honekin gero eta gertuago dago Theatre du Rivage egin nahi duen horretatik, nahiz eta ez jakin noiz arte izango duten bertan egoteko aukera. Ezin sei hila-bete baino gehiagorako planik egin. Ametsak, ordea, bizirik jarraitzen du: "Nire ametsa populaziotik oso gertu bizi den artisten kolektiboa sortzea da, modu oso hurbilean lan egiten duena. Artista horiek luzerako hor

egotea eta, hala, euren bizipenak ere populazioak bizitzeko aukera izatea", gaineratu du elkarrizketaren amaieran konpainiaren zuzendari artistikoak. Denboraren, lanaren eta administrazioen esku dago orain amets hori posible den erabakitzea. ■

THEATRE DU RIVAGE

400 metro koadroko pabilioian ari da lanean Theatre du Rivage.

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Sustraiaetik hurbil, entzulea hunkituz

Petti da euskal kantagintzaren altxorretako bat. Sasoi batean isilik egon den arren, Lauaxetaren omenezko *Ehungarrenean bamaika* diskoan oilo ipurdia jarri zigun *Amayur gaztelu baltza* kantuarekin; eta *Hauxe* proiektuarekin herdoila kendu zuen gainetik. Bost urte eman ditu, baina itxaronaldiak merezi izan du. Rafa Ruedaren gidaritzapean beratarren kantuak instrumentazio askorekin jantzi eta dotoretu dituzte, intentsitatea eta ñabardurak batuta. Pieza akustiko eta biluzietatik hasita, blues eta countryn murgildu, eta gai da Tom Waitzen pareko giroak sortzeko, edota gitarra altxata azeleragailua zapaltzeko. Bere bi alderdiak erakutsi ditu: Ameriketako sustraiei begira idazten dituen kantu lasai eta akustikoak, baita rockeroagoak ere. Oso gutxi dute abesterakoan Pettiren arima.

On
Petti

GAZTELUPEKO HOTSAK

Iraupena: 52'53"
14, 45 euro

PETTI

«Musika besteek entzuteko egiten dugu; bestela, etxean baino ez genuke joko»

Ekaitzaren ostean etortzen dira zure diskoak, baretasunean?

Bai, hala izan ohi da gehienetan. Hala ere, bost urteotan ia geldi egon naiz eta bazen ordua diskoa kaleratzeko. Gainera, lan honetako kantu gehienak aspaldi eginak nituen. Folklenak, lasaienak aukeratu ditut disko honetarako. Bestalde, badut asmoa gordeta ditudan beste kantu rockeroago batzuk etorkizunean nik ekoiztu eta kaleratzeko.

Zergatik da hain "ona" disko hau?

(Kar, kar, kar). Gehienbat abestiek instrumentazio aldetik garapen handia dutelako, eta musikariak ere oso onak direlako. Hala ere, bigarren diskoa da niri gehien gustatzen zaidana, nahiz eta askoz minimalistagoa izan.

"Hartzaile onak egiten du emaila ona, emanez eskertzen baitu hartu duena". Zer eman dizute zuri entzuleek?

Entzuleek aurrera egiteko gogoia eman didate. Norbaitek nire musika gustuko badu, asko poztzen nau; eta aurrera egiten laguntzen dit. Musika besteek

entzuteko ere egiten dugu; bestela, etxean baino ez genuke joko.

"Erran gabeko hitzen mamuak barrutik ibil ez daitezen", konposatzeari ekiten diozu sarritan? 50 bat kantu omen dituzu gordeta... Zer da kantuak egitea, plazera, terapia, exorzismoa, beharra?

Niretzat kantak egitea gauza horien guztien nahasketa da. Egon naiteke denbora luze samarra jo gabe; baina gorputzak eskatzen didanean jotzen dut.

Nor litzateke Petti ostalaritzan lan egin izan ez balu?

Bai, zalantzarik gabe. Ostalaritza gaua da batez ere, eta gauak hartzen duena eguzkiari kentzen dio. Hala ere, harakin, fruta saltzaile, hargin eta beste lanbideak ere izan ditut.

Lan honetan alde akustikoa eta elektrikoa erakutsi dituzu...

Bai. Honetan aurreko hiru diskoetan landutako estiloak nahastu nahi nituen. Erakutsi nahi izan diot jendeari zuzenean zer aurki dezakeen: kantu lasaiak eta rockeroagoak, biak dira Petti.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Jenio gaiztoa

Pello Añorga,
Jokin Mitxelena

AIZKORRI

36 orrialde

5, 75 euro

Lola itsasoari
desafioka

Haur txikia da Lola, Pello Añorgak idatzi eta Jokin Mitxelenak marraztutako *Jenio gaiztoa* liburuko protagonista. Bost urte baino gehiagoko umeentzat idatzitako kontakizun honetan larunbat batean gurasoekin hondartzara joan zenean neskatarik gertatutakoa azaltzen da. Itsaso bizia zegoen, eta gurasoek, badaezpada, Lolari kontuz ibiltzeko esan zioten, itsasoak jenio gaiztoa zeukala egun horretan. Lolak entzun bai, baina ez zien sinetsi. Oso garbi zeukan jenio gaiztoa zeukaten bakarrak gurasoak zirela. Itsasoari desafioka hasi zen beraz: “ezetz harrapatu!”. Orain harri bat bota

uretara; hurrengoan, makiltxo bat... Olatua gerturatzten zenean, han zihoan lasterka gure neskatala. Baina halako batean, olatu handi batek harrapatu zuen. ■

Harreman-estilo
berri bat

Koldo Saratzaga

ELKAR

228 orrialde

21 euro

Enpresak pertsonetan
oinarritzearen beharraz

Koldo Saratzaga larri egon diren enpresei irabaziak izaten lagundu dien profesionala da. Aurretik beste esperientzia batzuk izan arren, 1984az geroztik kooperatiba munduan murgilduta dabil –Etorri-n, Lankide Aurrezkian, Urolako zuzendari nagusi lanetan, edo Irizar-eko proiektuaren koordinatzaile nagusi modura, baita Irizar Group-eko presidente gisa ere—. Ez da nekatzen esateaz enpresak pertsonetan oinarrituz antolatu behar direla, haien sormenean, parte hartzean eta inplikazioan funts hartuz, hori delako enpresak organizatzeko modurik eraginkorrena. Eta ideia horretan eta hainbat enpresatan izan duen eskarmentuan oinarrituta *Harreman-estilo berri bat. Egiteko dagoen organizazioen aldaketarako* liburua idatzi du. ■

Ipuinak
Hitzaren eskutik

Lea-Artibai eta Mutrikuko *Hitzak* kaleratutako *Ametsetarako hitzak* izena duen liburuak, eskualde horretako hamar idazleren eta hiru marrazkilariren lanak bildu ditu. Beatriz Anitua Zabaletak, Kaiet Bengoetxea Urkitzak eta Bittor Txakartegi Etxebarriak egindako marrazkiekin batera, jarraian agertzen diren idazleek sortutako lanak daude irakurgai: Yolanda Arrietaren *Abazturaren kondaira*; Leire Bilbaoren *Ez nago euliei begira*; Jon Elordiren *Negarrik gabeko lurra*; Ana Urkizaren *Zita amarekin*; Miren Agur Meaberen *Sorgina eta udazkena*; Joxemari Urteagaren *Kirikinoaren sekretua*; Yolanda Larreategiren *Maddik ikusezina izan nahi du*; Karmele Jaioren *Mingainik jaten ez zuen katua*; Kirmen Uriberen *Gure tximist*; eta Txili Lauzurikaren *Izurde ttipia eta bere lagunak*. ■

Ametsetarako
hitzak

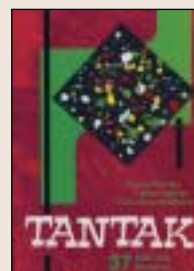
Batzuen artean

LEA-ARTIBAI ETA
MUTRIKUKUKO HITZA

104 orrialde

Hezkuntza
ikerlanak *Tantaken*

Euskal Herriko Unibertsitateko *Tantak* aldizkariaren azkeneko zenbakian hainbat ikerlan plaza-ratu dituzte gizakiak bere ahalmenak garatuz gizartean bizitzera prestatzeko erabiltzen dituen bideei buruz. Ikertutako gaien artean, esate baterako, ea eskole-tako gazteentzat hizkuntzak ikas-tea zigorra den; Euskal Autono-mi Erkidegoan adimen urritasuna zuten ikasleekin egin-dako lehen hezkuntza esperien-tziek nolako bilakaera historikoa izan zuten; bazterturiko kolore-hitzen artean, osasuntsuak zeintzuk diren. Hezkuntza aldizka-rian kaleratu diren gainontzeko lanen artean daude, besteak beste, honakoak: soinuak eta iru-diak emozioen pertzepzioan duten eragina aztertzen duena; Interneten erabilera didakti-koa Euskal Herriko Unibertsitatean esplikatzeko duena; edo bigarren hizkuntza ikasteko proposamenak egiten dituen. ■

Tantak

Batzuen artean

EUSKAL HERRIKO
UNIBERTSITATEKO
HEZKUNTZA
ALDIZKARIA

168 orrialde

10 euro

Txantxetan ari zara, Tanner jauna

Jean-Paul Dubois

ALBERDANIA

170 orrialde

17 euro

Etxe bat eraberritzeko lanen infernu umoretsua

Mikel Garmendiak euskaratu du Jean-Paul Dubois idazle frantziarraren *Txantxetan ari zara, Tanner jauna* nobela. Protagonistari bizitza zoratzerraino aldatuko dion jazoera gertatuko zaio. Osaba hil, eta oinordetzan haren etxe zahar bat egokitu. Esker minez edo, etxetzarra konpontzea erabakiko du, horretarako ordura arte bizileku izan duen etxebizitza saldu behar badu ere. Geroztik ez du lasaitasunerako momentu askorik izango. Izan ere, eraberritze lanak hasi ordurako ezagutuko dituen igeltsu, sabaigile edo argiketari guztiek bere bizitza hondatzeko

asmo tinkoa dutela ematen du. Bizitza infernu bilakatuko diote. ■

Zazpi egun xaboi-burbuila baten bizitzan

Pako Sagarzazuk asmatutako *Punpuilaren bidaia* Joxan Ormazabalek euskaratu du. Istorioa animatzen duten irudiak, berriz, Iraia Okinari zor zaizkio. Neskato batek puzka egindako xaboi-burbuila da kontakizuneko protagonista. Leihotik kanpora ihes egin, eta bidaia ekingo dio xaboi-burbuilatxoak. Hasi berritan, gelditu ere ez da egingo; baina gero, nekatu, eta atsedena hartu beharko du. Baina bere arreta pizten duen ororen irudiak sabelean gordetzen dituenek, asko puzten da. ■

Punpuilaren bidaia

Pako Sagarzazu

ELKAR

14 orrialde / 6,50 euro

PELLO OTXOTOKO VAQUERO

«Maitasuna sentitzeko, igortzeko eta pairatzeko modu asko dago»

Poema liburu hau laburbiltzerik bai?

Maitasun liburua da. Ez dakit asmatu dudana ala ez, baina maitasuna ahalik eta ondoen deskribatzen saiatu naiz. Maitasunak betiere orbanak uzten ditu, higatzen ditu bihotzak, positiboki eta negatiboki. Horregatik, maitasuneko poema mota ezberdinak aurkituko ditu irakurleak *Goizalbaren argitan* liburuan. Nire asmorik garrantzitsuen maitasunaren poliedroaren alde anitzak aurkezteak izan da.

Eta zer da zuretzat maitasuna?

Onerako ala txarrerako, bihotza eta barruak erabat astintzen dituen emoziorik gogorrenetarikoa da maitasuna. Eta maitasuna aldatuz doa, barruak astintzeko gai diren emozioek beren eragina aldatzen duten neurri berean. Maitasuna sentitzeko, igortzeko eta pairatzeko modu ugari daudela adierazi nahi izan dut poema sorta honetan, maitasunaren alde ezberdinak azalduz.

Esate baterako, zein alde?

Adibidez, bikotekidearenganako —modu erromantikoan, sentsualean, edo nerabe garaikoan—; seme-alabenganako; gizateriarekiko; naturarekiko; eta balizko transzendentzia batenganako —heriotzari eskainitako poema bat ere badago, amorante bailitzan—. Guzti hau, modu pertsonalean, inpersonalean, baikorki eta ezkorki, era errealean zein platonikoan, eta baita fikziozko modu batean ere agertzen saiatu naiz.

Nola sortu zitzaizun liburua egiteko ideia?

Duela hiruzpalau urte erabaki nuen hitzaren bitartez emozioak igortzeko ahalegin hau islatzea.

ARGIA

Pello Otxotekok amodioari eskainitako poemak

1999an Berminghan argitaletxean plazaratu zuen *Haraindiko begirada* izeneko poema

liburuarekin eman zen ezagutzera literatur munduan Pello Otxotoko Vaquero (Irun, 1970). Ahalegin hari jarraitu zioten 2001ean Hiria argitaletxearen bidez kaleratutako *Itzualaren ñabarduretan* eta 2003an Elkar-en agertutako *Arnasa galduaren ondarea* liburuek. Lan haietan, pentsamenduaren poesia jorratu zuen —batzuen esanetan, poesia metafisikoa edo filosofikoa baino ez zena— eta aldaketaren beharra sumatu zuen olerkariak bere baitan. Orduantxe erabaki zuen maitasunari eskainitako poema-liburu bat idaztea, hizkuntzaren maila emotiboak punturik gorenetara eramaten saiatuz. Poema gehienak bere bikotekideari eskainiak dira; beste batzuk, enamoratze momentuan sortzen diren galderen

Goizalbaren argitan

Pello Otxotoko Vaquero

EREIN

100 orrialde

8,40 euro

eta kezken eraginez sentitutako emozioei irteera ematen diete; eta liburua azken atalekoak —*Eta argiak pausagunea aurkitzen duenean...*— bere seme-alabei eskainiak. Azken garaian, Li Bai-ren antologia bat egon da itzultzen Pello Otxotoko —Alberts Galvanyekin batera—, eta berak aitoritzen duenez, poeta txinatarren eragina suma daiteke *Goizalbaren argitan* honetan. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Markos Zapiain idazle irundarrak *Txillardegi eta zimino* (Susa) saiakera literarioa argitaratu du. Jose Luis Alvarez Enparantza *Txillardegiren* eleberrietan, 1957an idatzitako *Orangutanen ugartea* ipuinetik hasi eta aurki kaleratu-ko duen *Horretaz* saiakera bilduma arte, animaliek –tximinoek bereziki– duten presentzia aztertu du Zapiainek liburu horretan.

Aitzol Mendiola izango da Iruñeko Bertso Eskolako lehendakaria, eta Erika Lagoma idazkaria. Hilaren 24an aurkeztu zuten Iruñerriko gaztetxoaren artean bertsolaritza sustatzea helburu duen eskolaren proiektua.

Francisco Calvo Serraller (Madril, 1948) irakasle eta arte kritikaria izango da Jorge Oteiza Katedrako zuzendari berria. Pedro Manterolaren lekua beteko du Calvo. Oteiza Katedra bost urtez zuzendu du Manterol: "Artea zirkuiturako ikuskizunetik bereizi egin beharra dago, sakontasunaren bila. Egin dugun guztia ez da nire gustukoa izan, baina uste dut orokorrean, lanak merezi izan duela".

Kloratita taldeak *Inoiz baino gehiago... komunismoa* (Musikherria) izeneko disko bikoitza kaleratu du. Iazko abuztuan Gasteizen grabatu zuten kontzertua eta Venezuelako Sontizon taldearen *A todo 11 le llega su 13* diskoa bildu dituzte lan horretan. Euskal Herriko eta Venezuelako egoerari buruzko 16 orrialdeko liburuxka ere aterako du.

XIX. mendeko artelanak bildu dituzte Bilboko Arte Eder museoan

XIX. mendeko hainbat artistek paperean egindako 74 marrazki, akuarela eta grabatu daude ikusgai Bilboko Arte Eder museoan *Goyatik Benlliurera* izeneko erakusketan. Garai hartan, sormen artistikoa industria iraultzei loturik egon zen. Iraultza horiek kostu baxuko pape-
ra, haren demokratizazioa eta egunkarien, aldizkari eta liburu-
hedapena ekarri zuten. Grabatuak
hazkunde nabarmena izan zuen
orduan. Besteak beste, Francisco
de Goya, Rosa Bonheur, Juan de
Barroeta, Mariano Fortuny, Eduar-
do Zamacois, Anselmo Guinea eta Mariano Benlliuraren (goiko
irudian) obrak bildu dituzte bertan. Erakusketa 2008ko otsailaren
17a arte izango da zabalik.

Oskar Condek *Xirikan*: «Egun-
go merkatu diskografikoaren
krisialdiak halabeharrezkoa
bihurtu du auto-ekoizpena.
Taldea txikiak eta ezezagunek
disko baten ekoizpenak suposa-
tzen duen gastuari aurre egin
behar diete, nahiz eta diskoetxe
baten barnean egon (...) Nik
dena ordaindu behar badut,
zergatik ez nik neuk dena egin
eta nire erara gainera? Gaur
egun, Internet sarearen zabal-
kundearekin, eta honek ematen
dituen erraztasunekin tresna
boteretsua dugu musikaren
difusioa bermatzeko».

Claire Lacarrak *Mintza* aldizka-
rian: «Jendeak, oro har, emaz-
tearen ahotsa musika goxo edo
politarekin lotzen du, eta eraku-
tsi da emazteek rocka lantzen
ere badakitela. Manera horre-
tan, musika mota anitz jorra
ditzakegu, baita ahots indartsu
eta oldarkorrak erabili ere. Nik
uste dut emaztekiek, gizonek
bezala, emozio guziak adieraz-
ten ahal dituztela, eta hor koka-
tzen dira bortizkeria eta indarra
ere. Niretzat nehorik ez du
musika guziaren monopolioa.
Musikariak gara gure sexuaren
gainetik».

gure!
arteak
euskaraz

Lili buketa Literatura Eskolari

Hitzaldia: XX. mendeko euskal poesia

Hizlaria: Koldo Izagirre

Lekua: Gasteizko Landatxo gizarte etxea

Eguna: 2007ko azaroaren 15a

Siberia Gasteizen, eskuak orbel iritsi nintzen Landatxo gizarte etxera, berandu, etzul bat ateari eta barrura. Puntua Literatura Eskolak jarria zuen denboraldi honetako bigarren saioan: XX. Mendeko Euskal Poesia. Aretoa bete zale Koldo Izagirrerik mikrorik eta aho-bizarrik gabe aditzeko. Labur joan zen goiza, poemak asko eta erreferentziak ugari. Ezinezkoa izango zait dena kontatzea, hobe alde zurretik aitortu. Hitzaldia azaltzera baino, iradokitzen nator.

Hiru ordu, hiru katebegi askatzeko. Hogeigarrenean gure poetak hizkuntzaz, poeta izateaz eta progresoz nola aritu ziren azaldu zuen pasaitarrak. Denboraren kronologia jarraitu ordez hitzaldia gaika antolatzeak ariketa konparatibo interesgarria eskaini zion Gasteizko talaia hurbildu zenari. Adibide bat: trena progresoarekin ikur modura hartuta mende osoko literaturan zenbat eta zein manera desberdinean hitz egin den azaldu zuen Izagirrek. Pello Errotaren bertsoak irakurri zituen, Arantazura bidean trena *bere plan-txatik* kendu zenean jarriak; Sorne Unzuetak *buztan balzdun harro*-az idatzitakoak; Felipe Arrese Beitia eta Emeterio Arrese garapenaren aurrean izan zituzten posturak aurrez aurre jarri zituen; eta gaur egungo idazle batzuek –Castillo Suarez eta Mikel Peruarenak, besteak beste– osatu dituzten trenaren figura poetikoak nabarmendu zituen.

Izagirrek egindako komentarioak izango ziren, algar baino irri sotila eragiten duten horietakoak; edo beharbada hitzaldiak izan zituen parentesiak –entzuleen kolaborazio ezinbesteko horiek–. Kontua da ondo pasa nuela. Ez da txikia hori, *literatura* kontzeptua *esko-larenarekin* lotzeaz ari garenean.

Batxilergoko literatura lezioak laino beltzak bezala etorri zitzaizkidan gogora etxera bueltan. Idazle eta liburu zerrendak, inoiz irakurri ez nituen obren ezaugarri estilistikoak eta gaueko ordu txikietan egindako txuletaren bat edo beste. Literatura ez zen –ez da, gauzak asko aldatu ez badira– behar bezalako metodologiarekin eta gogoarekin irakasten gure eskoletan, eta horrela ez dago paperjaleen ekosistema duina osatzerik.

Ez dakit, gainera, arazoa zein neurritaraino den aldi baterako irakasle *mileuristarena*. Gasteizko eskola hizpide, iruditzen zait han inguruan lan egiten duten batzuek –irakasleena baino soldata handixeagoarekin, dena esan behar bada– badutela erantzukizunik euren protektoratuan ikasi dugunon literatur formazio eskasean. Ez al da posible bestelako ikasketa planak egitea?

Baina tira, hau instituzioen aurkako ohiko purrusta-bihurtu baino lehen eskuak geldituko ditut. Hori bai, lehenago Literatura Eskolakoei titularrean agindutako lili buketa bidaltzeko aprobetxatuz. Biba zuek eta neguak loreak bakarrik zimel ditzala.

Abarrak

GORKA BEREZIARTUA

Escolatik kanpo daude zain ikasgai interesgarrienak.

Elorrioko Udala

euskera edo eskuara
üskara edo euskara
danok bat gara.

euskera
kontseilua

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

* GAIA: MUSIKA TALDEA

ABOTS OZENEZ * ABESLARIAREN IZENA	BISITARI NORAT ATZIZKIA	TETELEA, KAIKUA	ADOLFO LAKUNTZA 		USO * ABESLARIAREN DEITURA	LODI BAINU-JANTZIA	NAHI, DESIO HAGA
GIZONEZKO IZENA ZIKIN, LOHI					UDALERRI NAFARRA ZUHAITZ IZENA		
			GEHIEGI AMUAN JARTZEN DEN JANARIA		GIZONEZKO ARTEKO HITANOAK IBILTARI		
KILOA HAUR TXIKI	GANIBET TOLESGARRIA EDONOR				NORBAIT ALEA EHOTZEKO ETXEA		
		ZORAMEN SILIZIO KONPOSATU				BI ZUHAITZ MOTA	
* TALDEAREN IZENA	BASAMORTU-KO LARRE SUSTRAIA			EMAKUME IZENA LEHORRA			* 2003AN KALERATUTAKO DISKOA
						LITROA 500	
RADONA ERAGIN ESANGURA DUEN PARTIKULA		ARABAKO HERRIA HITZ EMATEA			ERNE GARAI, ALDI		
			KANTATZEN KORO O BARIK			BOROA IZAN EZIK, SALBU	
OHITURAZKO GAINONTZEKO				DANIMARKA-KO HERRITAR POTASIOA			
					EUSKAL JEINUA		

Sudokua

1				7			3
9				4			5
	7			3	9		
	4	9	3		5	2	
	5			8			4
		2	6		1	5	3
		7	4				9
	6		9				8
4			7				2

Hirraza

Dedukzioa

Aurki ezazu hitz ezkutua, zenbakiak hitz bakoitzeko zenbat hizki dauzkan adierazten duela kontuan izanik.

B	A	K	I	O
O	P	A	K	A
B	E	S	O	A
M	A	I	S	U
K	U	P	O	I
B	A	R	I	K

0
1
1
2
2
1

Soluzioak

2	1	9	5	7	8	6	4
8	7	4	1	6	9	5	3
5	6	9	8	7	4	1	2
6	5	1	4	9	2	8	7
9	7	4	6	8	2	1	5
1	8	2	5	7	6	4	9
4	2	6	9	1	5	7	8
7	5	1	4	8	9	5	6
5	9	8	7	6	5	4	1

DEDUKZIOA:

Premu.

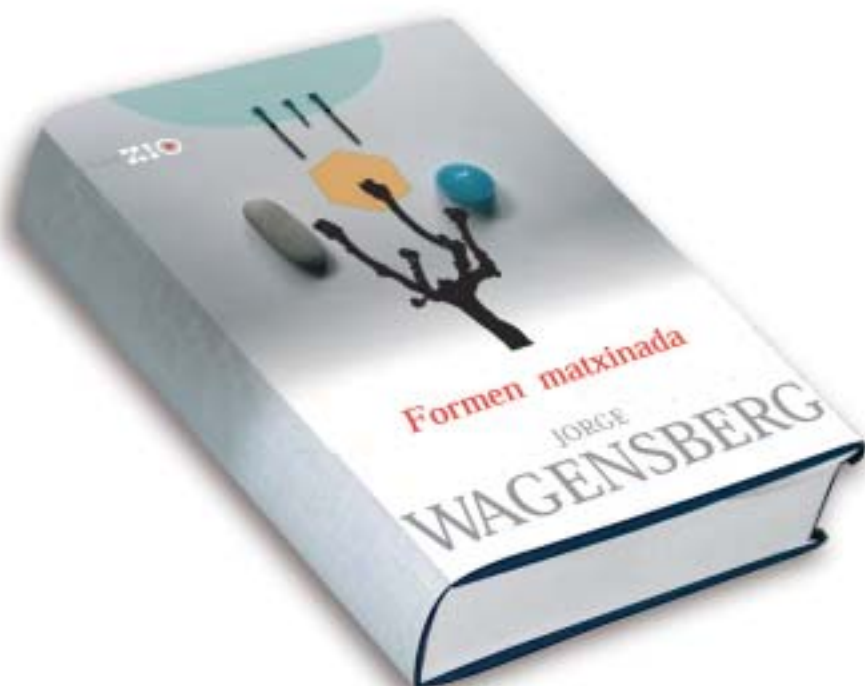
E	L	V	E		O	K	V	R	E	N	I	V	G
R	V	I	N	V	D		O	K	Z	I	H	O	
R	Z	I	N	V	K		I	Z	V	R	V		
I	D	V	O	I	D	V	T		N	R			
T		K	V	R	V	X	L	I	R	R	B		
	N	V	I	R	V	M		I	S	V	O		
I	I	N	E	M	O	R	E		I	N	I	N	
R	O	N	I	V	N	V	R	V	T	K			
V	L	E	K	O	L		T		N	S	L	V	S
R	O	Z	I	Z					T	O	V	R	
O	Z	I	R	R	O				V	K	R	O	G
G	G	O							I		G		

ZIENTZIA
IRAKURLE
ORORENTZAT

gure
arteak
euskaraz

Euskal Herriko Unibertsitateko Euskara Zerbitzuak duela lau urte abian jarritako ekimena da ZIO (Zientzia Irakurle Ororentzat). Bizkaiko Foru Aldundiaren babesa duen bilduma honen xedea ezagutza edonoren esku jartzea da, liburu interesgarriak, entretenigarriak eta kalitatezkoak eskainiz. Oraingoz, sei dira bilduma osatzen duten lanak. Zientziara hurbiltzeko tresna fresko eta erabilgarriak ZIOk dakartzanak.

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
MADDI SOROA

Lezo (Gipuzkoa)

Itsasoz inguratutako altxorra

Kultura, tradizioa, itsas bizitza eta historia batetik. Lasaitasuna, herri-giroa, edertasuna eta xarma berezia bestetik. Hori guztia du Lezok. Hiriko zurrumbilotik ihes egiteko aukera paregabea eskaintzeaz gain, iraganeko garaietara bidaia ere oparitzen du herriak.

Erreterria, Oiartzun eta Pasaiarekin batera Oiartzualdea osatzen duen 5.700 lagundik gorako herria dugu Lezo. Jaizkibel mendiaren magalean kokaturik, Erreterria eta Pasaiako badia ditu bizilagun alde banatan. Itsasoz inguratutik dagoen herria izanik, marinelen biziera aski nabaria da herrian, koloretako balkoietan edota karezko etxebizitzetan esaterako.

Sakon erroturiko baserri giroa ere ez du ahanzi Lezok, mendi magalean jaioetako herria izanik, baserriak ere ikus baitaitezke han eta hemen. Erdi Aroaz geroztik, "eskolania" izeneko zerga ordaintzen zieten bertako baserriek Baionako katedralaren gotzain eta kalonjeei. Harrezkero eraikin tradizional ugari galdu badira ere, oraindik aurki daitezke Erdi Aroko hainbat baserri, hala nola Kabite-andi, Olazar, Apaizarta... beste berriago batzuekin uztartuta, Erroetatik Gaintxurizketaraino. Industria garapena izan duen arren, horrek ez du lortu herriak duen gune historikoa eta kultura nahiz tradizioa galtzea. Hain zuzen, horixe da Lezok gorderik duen altxorra, koloredun kaleetan barna banaturik dagoen gune historikoa.

Hirigune historikoan barna

Lezora doanak ez du itsaso alboan paseatzeko paisaia ederrik topatuko. Ez Donostia edo Zarautzen kostaldeko edertasunik ere. Lezo, ordea, ez da atzean geratzen. Itsas paisaiarik ez izan arren, historiaz jositako hirigunea du gorderik kaleetan zehar. XIV. menderaino bidaiatzeko aukera ematen du herriak, bidean hainbat eta

Gurutze Santuaren basilika eta Kale Nagusiaren hasiera.

Jakingarriak

Informazioa:

Oarsoaldea Eskualdeko Turismo Bulegoa. Donibane 11, 20180 Oiartzun. Tlf: 943 494 52. Posta elektronikoa: turismo@oarsoaldea.net

Jateko:

Kaialde jatetxea. Polentzarrene kalea. Tlf: 943 512 003.

Aizpea Ostata. Gurutze Santuaren Plaza. Tlf: 943 527 996.

Sahatsa taberna. Kale Nagusia. Tlf: 943 529 244.

Lo egiteko:

Zurgiarre nekazalturismoa.

Lezo-Gaintxurizketa Errepidea 26. Tlf: 943 341 485, 656 768 734.

Juan Martindegi nekazalturismoa.

Sagasti Auzoa 15. Tlf: 943 526 541, 615 709 656.

Endara landetxea.

Sagasti, 13. Gaintza Baserria. Tlf: 943 340 831, 609 179 470.

Informazio gehiago: www.endara-lezo.com

Lezoko hirigune historikoari xarma berezia ematen dioten etxeetako batzuk, lehenbiziko biak Kale Nagusian eta eskuinekoa Gurutze Santuaren plazan.

hainbat monumentu eta lekukoz gozatzeko aukera eskainiz.

Gurutze Santuaren Plazatik abiatuz has daiteke hirigune historikoaren bisita, bertan baitago, metro gutxian bilduta, Lezoko Unibertsitateko Hirigune Historikoaren zatirik handiena. Plazaren alde batean, tente, udaletxea dago, umil baina dotore, alde zaharreko etxeei diosala eginez. Bere atzean du San Juan Bataiatzailearen eliza, muino baten gainean, zuhaitz berdez inguratuta. Dokumentu bidez jasotako lehen erreferentzia 1399koa bada ere, ez dago elizaren jatorriaren berririk. Ezkerrera begiratzuz gero, XIV. mendeko bizantziar gotiko estiloko Gurutze Santuaren basilika du adiskide udaletxeak.

Sorreran ermita txikia bazen ere, XVI. mende amaieran egungo basilika eraikitzen hasi ziren. Estilo errenazentista du basilikak, baina barruko Kristo bizargabearen irudi bitxia estilo gotiko-bizantziarrekoa da, eta balio artistiko handikoa bide batez esateko. Udaletxeak eta Basilikak, Gurutze Santuaren Plaza ez ezik, Lezoren bihotza osatzen dutela ere esan genezake. Bertatik pasatzen dira Lezoko haur eta gazteak bizikletaz, patinez edo frontoira bidean pilota eta pala eskuetan dituztela. Bertatik pasatzen dira ere lanetik etxera edo etxetik lanera doazenak, presaka batzuk, plazan elkartzen diren koadrilatxoekin hizketaldi laburrak eginez, mantsuago

beste batzuk. Bada plazako tabernan berriketan lasai egoten denik ere. Bat edo beste izan, asko dira plazatik pasatzen direnak. Bizia duen plaza baita, herritarrak elkartzeko, haurrak jolasteko edo kale artetik bide-lagun egiteko.

Plaza atzean utzita eta Kale Nagusitik abiatuz, ezin ahanzi hirigune historikoak eskaintzen dituen beste hiru leku. Mota ezberdinetako hiru blasoidun etxerekin egingo dugu topo bidean, izan ere. Arpire-Enea da

horietan lehena. Oinplano ia angeluzuzeneko eraikina da, bi isuriko teilatuarekin. Silarrizko hormak ditu, eta laugarren eta azken solairuan, ondo landutako armarria. Metro gutxi batzuk aurrerago, Jamot-Enea aurkituko dugu. Itxuraz, Arpire-Enearen antzeko eraikina da baina azken honek XVI. mendeko obalo formako armarria du goiko bi solairuen artean. Blasoidun etxeetan azkena da Andreone, Kale Nagusiari amaiera ematen diona, edo hasiera, nondik ikusi. Jauregi-etxea da, oinplano angeluzuzeneko, lau isurkiko estalkiarekin eta pinakuluek errematatutakoa. Ederak dira hirurak ere, historia gustuko duenak ezinbestean ikusi behar-lituzkeen horietakoak.

Kaleetan barna galduaz

Lezo ez da balio handiko Gune Historikoaren jabea besterik gabe, bigarren aurpegi bat ere erakusten du. Historia hain gustuko ez duenari aholku bat ematekotan, kale estu eta koloretsuetan barna galtzeko esango genioke. Gora, behera eta alde guztietara begiratzuz, haurrak jolas-parkean sartzen direnean bezala, begiak zabalzabalik eta bidean aurkituko duzunari erreparatzuz. Paseatzen joan eta galduta ezagutzen omen da herri bat ondoen; Lezok ere badu horretatik pixka bat. Zubitxo eta Kale Nagusian barna joanez aurkitzen diren Pikukale, Atzekoate edota Polentzarrene kaleek badute zer erakutsia, dela koloredun balkoi batean zintzilikaturik dagoen arropak margotzen duen postala, dela kale estu eta etxe txikiz jositakoetan paseatzeak eskaintzen duen lasaitasuna.

Zuhaitz artean egotean sentitzen den moduko lasaitasuna ere aurki dai-

Honelako irudiak ere ikus daitezke Lezon. Itsasoak eragin handia izan du herriko bizimoduan.

Inguruan egin edo ikustekoak

Ibilaldiak txalupan:

Lezobide, 1-3.
Pasai Donibane.
Tel: 630 448 813.

Ordutegia:

Astelehenetik ostegunera:
06:30-23:00.
Ostiraletan: 06:30-24:00.
Igande eta jai egunetan:
07:45-23:00.

Globoan bidaiak:

Gelasio Aranburu, 6 behea.
Pasai Antxo.
Tel: 615 784 072.
E-posta: soka@arrakis.es

Hipika:

Aldura ingurua, 55.
Erreterria.
Tel: 943 510 399.

Ordutegia:

Asteartetik igandera,
08:30-14:00 eta 16:00-
20:30.

Victor Hugo Etxea:

Donibane, 63.
Pasai Donibane.
Tel: 943 341 556.

Ordutegia:

Astelehenetik igandera,
11:00-14:00 eta 16:00-
18:00.

teke Lezon, Goiko Plazaren albo batean, elizatik gertu, Lezoandia zuhaitzia baitago. Liburu bat irakurtzeko, hizketaldi lasai bat egiteko edo besterik gabe haizeak hostoak nola dantzarazten dituen ikusteko aproposa. Zuhaitz altuko parkea da Lezoandia, esertzeko aukera ematen duen harresi txiki batek inguratutakoa, eta alde zaharraren ikuspegi polita eskaintzen duena.

Historia, herri-giroa, lasaitasuna... Denetik aurki daiteke Lezon. Joan bertara eta eman plazera begiei, hori duzue aukerarik onena, guk kontatzea baino hobea. ■

GPUNTUA

IPUZKOAKO BERTSOLARI TXAPELKETA 2007

www.gpuntua.com

AZKEN FINALAURREKOA

Abenduak 1, larunbata

ORDIZIA, Majori Kiroldegia,

18:00etan

Aitor Sarriegi, Aitor Mendilluze, Iñaki Zelala,
Unai Muñoa, Joxe Munduate, Iñaki Gurrutxaga.

Laguntzaileak:

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

GEOKIMIKA

Himalaiak karbonoa xurgatzen du

FRANTZUAR IKERLARI TALDE BATEK *Nature* aldizkarian argitaratu eman duenez, Himalaiak karbono dioxidoa xurgatzen du. Bertako mendien higadurari esker, Brahmaputra bezalako ibaiek materia organiko asko garraiatzen dute itsasorantz, eta materia hori itsas hondoa geratzen da ongarri modura. Lehen estimazioen arabera, Himalaiako ibaiek milioika tona partikula garraiatzen dute urtero eta horrek izugarri aberasten du Bengalako badia.

Laburbilduz, prozesua hau da: Himalaiako mendietako landareek karbono dioxidoa harrapatzen dute; higaduraren bidez lur-partikuletan harrapatutako

Brahmaputra ibaia, atzean Himalaiako mendiak dituela.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Emakumeak, "erreago"

EMAKUMEEK GIZONEZKOEK BAINO AUKERA gehiago dute beren lanbidea dela-eta arrisku psikosozialak jasateko. Horien adibide modura aipa daitezke laneko estresa, edota *burning* izenekoak —erretze sindromea esango genioke euskaraz—. Lanean ari diren emakumeen %36k aitortzen du horietako sindromeren bat daukala, gizonezkoen artean proportzioa %29,8koa den bitartean. Hala dio behinik behin UGT sindikatuaren Arrisku Psikosozialen Behatoki Etengabeak landu duen ikerketaren emaitzak.

Kasurik gehienetan hauek dira diferentzia horien arrazoiak, sindikatuaren ustez: emakumeek autonomia gutxiago izatea, beren zeregina baldintza okerragoetan betetzea eta egindako lanaren gainean gizonezkoek baino kontrol txikiagoa edukitzea. Gainera, esan beharra dago mugimendu errepikatuekin eta sormen eskasarekin lotutako jarduerak egiten dituzten langileen artean, gehiago direla emakumeak gizonezkoak baino.

Erretako langilearen sindromea —*burn-out* bezala ere ezagutzen da—, hainbat sintomarekin agertzen da langileengan. Besteak beste, hustasun-sentimendua, akidura, porrot egitearen sentsazioa, ezintasuna eta auto-estimua baxua. Motibazio gutxi eskaintzen duten

zereginak egiteak edota etxetik kanpora egindako lana etxekoekin batera egin beharrik erraztu egiten du emakumeen baitan ezinegon hori gehiagotan agertzea.

UGTren ikerketaren arabera, badira gainera gizonak eta emakumeak modu ezberdinetan sentitzen diren lan-eremu gehiago ere.

Horrela, lanean ari diren emakumeen %68k dio zama psikologiko handia jasaten dutela bere lanpostuan; horixe bera aitortzen duten gizonezkoen proportzioa, aldiz, %65ekoa da. Eta beraien laneko baldintzei buruz galdetzen zaienean, emakumeen %13k dio ez direla egokienak, eta gizonen artean, berriz, %9k besterik ez du uste hori.

Emakumeek sormen eskaseko lan gehiago egiten dituzte.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Zurzuritzakoa

LILIEN ZUHAITZA da zurzuritzakoa, idi-bihotz itxurako lilien zuhaitza, hobe esanda. Tulipa edo idi-bihotza tankerako lore ederrak ematen ditu *Liriodendron tulipifera* zuhaitz ipar-amerikarrak, eta horixe adierazten du zehatz-mehatz botanika sistematikoaren aita izan zen Carl von Linnék XVIII. mendean jarri zion izen bikoitz horrek. Harrez gero erabiltzen dugun bizidun guztien izendegiaren sistematika osoa berak abiarazi zuen eta izenari ematen zion garrantziaz jabetzeko hara zer esaten omen zuen: "*Nomina si nescis, perit et cognitio rerum*", hau da, gauzen izena ez badakizu, beraietaz dakizuna ere urmariatuko da. Ez idi-bihotzarenekoa (liliazeoak) ez zurzuriarenekoa (salikazeoak), magnoliazeoen familiakoa da idi-bihotzarbola; eta magnolien antzera ikaragarriko lore-aldi bikaina ematen du. 60 metroko zuhaitza idi-bihotz galantez josia ikusteak liluratu bide zuen gure Carl eta txoramendu horretatik aska ezinik jarriko zion izena. *Whitewood* edo zurzuria deitzen dion egungo mundu honek beste txoramendu bat du, loraldia huskeriaren pareko alukeriatxoa irudiki, etekinari soilik so, zer probetxu du ba idi-bihotzarbolak? Zura! Eta hura zuri, ba zurzuri!

Populus alba, geure zurzuri europarraren zura gorritz da, giharra horitik gorrirako kolore guztiez jantzia eta gizona, azalaren aldamenekoa, zurizta. Aldiz, egurrari lurra kendu eta zur eta lur hilotzu aurretik, bizirik den artean ikusten diogun guztia zuria du: enbor eta adar azalak, hostoaren txortena eta azpiko alde... Bizirik, zuhaitza da zuria eta ez zur-tuko den hilotzaren egurra, zurgai.

Tankerakoa dute Atlantikoari alde banatatik begiratzen dioten biek egurra eta zura: arina, biguna eta ladu-erraza: iraupen eskasekoa. Amerikarra galanta egiten denez 50 lagunentzako enbor-hustu bakarreko kanoa monoxiloak egiteko gai zuten Ipar Ameriketako ekialdeko indiarrek. Kontinente haren mendebaldearen konkistatzaileen zigarrak, bibliak eta abar zur horrekin egindako kutxatan zihoazen. Europarrarena ere antzera erabili izan da, jostailuak, kutxak, pospoloak eta txotxak, etxe barruko arotzeria... Dena dela iraupen motzeko zur eskasak; ez zaie ba hortik zuria izena etorriko?

Populus alba

karbono dioxidoa ibaiek garraiatzen dute eta itsasora ailegatzean ongari modura geratzen da itsas hondora eta ez da atmosferara askatzen. Beraz, Himalaiak Lurra hozten laguntzen duela baieztatu daiteke. ■

MIKROBIOLOGIA

Bakterioen aurka, komunikazioa eten

GERRETAN taktika ezaguna da etsaiaren horniketa edo komunikazio-bideak etetea. AEBtako Princeton Unibertsitateko Bonnie Bassler eta Douglas Higgins ikerlariak antzeko bidea jorratu dute bakterioen hedapena geldiarazteko, hau da, bakterioek elkarrekin harremanean jartzeko dauzkaten bideak aztertu dituzte.

Bakterioek euren inguruan bakarrik dauden ala ez jakiteko ahalmena dute, zelulen mintzak zeharkatzen dituzten mezu-

lari kimikoen eraginez. Horrela, bakterioek asko edo gutxi diren jakin dezakete, eta horren arabera talde-portaerak hartzen dituzte. Animalia batzuek luminiszentzia deritzona –argi igorpena, alegia– sortzen dute, eta beste hainbat kasuetan biozuntzak osatzen dituzte antibiotikoen aurrean hobe irauteko.

Basslerrek eta Higginsek, hain zuzen, kolera eragiten duen *Vibrio cholerae* bakterioaren mezu-lari kimikoa isolatu dute. *Vibrio*-ek giza hesteetan biozuntzak sortzen dituzte, infekzio latzak eraginez. Haien kopurua asko hazten denean, beste gorputz bati erasotzeko gai izaten dira.

Ikerlarien arabera, *vibrio*-ei mezu-lari kimikoa ezabatzen zaienean patogeno bihurtzen dira; ez dira dauden lekutik higitzen, eta ez dute biozuntzik sortzen. Orain, koleraren inguruan egindako garapena beste bakterio batzuei aplikatu nahi diete, ea aurkikuntzak guztietarako balio duen. ■

Vibrio cholerae, kolera eragiten duen bakterioa.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa Erremintak Soluzioak Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Coop. (ASP)
Indurvaldea 1, 20180 Lezari-Oria
Tel. 943 37 18 48
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Cinquecento

TORINO (ITALIA), 1957ko UZTAILAREN 4A.

Dante Giacosa diseinatutako Fiat 500 berria aurkeztu zuten. Merkea zen (490.000 lira) eta orduko 85 kilometro egiteko gai zen. Eskaintza erakargarria zen baina, hasieran, beharbada sinpleegia zelako, ez zuen esperotako arrakastarik izan. Italia berreraikitze motor nagusietakoa izango zenari kosta egin zitzaion martxan jartzea.

30eko hamarkadaren hasieran Fiat-ek produktu nahiko arrakastatsua ipini zuen merkatuan, Balilla izeneko modelo, baina haren prezioa ez zegoen oraindik langile-klasearen eskura. Orduan Benito Mussolini Fiatego zuzendari Giovanni Agnelliarekin bildu zen, eta italiarrei 500.000 lira baino gutxiagoren truke auto bat eskaini behar zitzaicela esan zion. Ideia bikaina zen, eta Adolf Hitlerrek aliatu italiarren bideari heldu zion: Ferdinand Porsche 1.000 markotik beherako autoa egiteko eskatu zion; Volkswagen Beetle ezaguna jaio zen.

Torinoko fabrian, 1931an prest zegoen Fiat 500 Tutto Avanti modeloaren prototipoa, baina autoa frogatzear, irten eta kilometro gutxira, su hartu zuen. Merkatura 1936an iritsi zen lehenengoz Fiat 500 A, gerora Topolino izenez ezaguna egingo zena. Harre-
ra epel samarra izan zuen. Baina ez da harritzekoa, garai hartan 220 italiarretik batek baino ez baitzuen autoa; propor-

zioa hamar aldiz handiagoa zen Frantzia eta 40 aldiz handiagoa AEBetan.

Faxismoaren eta II. Mundu Gerrako porrotaren ondoren, krisi moral eta ekonomikoa automobilgintzan ere antze-
man zen. Topolinoen salmentak behera egin zuen. Horregatik, 1953an, haren motorrari Hans Meter Bauhof-ek diseinatutako alemaniar karrozeria erantsi eta Fiat 600 erdua sortu zuten. Hala ere, haren bertsio atzeritarrek, Espainiako Seat 600ak batez ere, jatorrizkoak baino arrakasta handiagoa izan zuten.

Esan dugunez, 1957an ez zirudien Nuova 500ak ere aurreko modeloen muga gaindituko zuenik. Jaioberritan ez, behintzat. Berehala Nuova 500 Economica eta Nuova 500 Standard bertsioak merkaturatu zituzten, osagarri gutxi batzuk gehituta. Eta booma etorri zen. Auto hura italiarraren neurrira eginda zegoen, industrializazioan oinarrituta hamarkada hartan mirari ekonomiko betean zegoen herriaren neurrira. Krisi ondoko gorakadaren ikur bilakatu zen, gazteriaren ikono. Eta Torinoko fabrika-
ko muntaia-kateetan langileek klase kontzientzia berreskuratzen zuten bitartean, kanpoan italiarren bizimodua aldatu zuten lau gorpil haiek. Guztira, 3,9 milioi ale saldu zituzten merkatuan egon zen hamazortzi urteetan. Eta modu horretan, laurhun urte geroago, Cinquecentoa eta berpizkundea berriro eskutik helduta iritsi ziren Italiara. ■

Cinquecentoa ikur bihurtu zen italiar belaunaldi oso batentzat.

ARRASTOAK

Potemkin gerraontzia filmeko irudi ezaguna. Klasikoa DVD formatuan salgai ipini berri dute.

POTEMKIN GERRAONTZIA

(1925) filma DVD formatuan argitaratu berri du Divisa Home Video etxeak. Filma errestauratu eta euskarri horretan salgai ipintzen dut lehen aldia da. Sergei Mijailovitx Eisensteinek zuzendua, pelikulak benetako gertakizun historiko baten berri ematen du: 1905ean Odessan errusiar ontzi horretako tripulazioa matxinatu zenekoa.

Film horrekin batera 20ko hamarkadako beste sobietar klasiko bat ere eman dute argitara, goitik behera zaharberritu ondoren: *Aelita* (1924) zientzia fikziozko filma, Yakov Protazanov-ek zuzendua eta Alexei Tolstoi kontearen nobelan oinarritua. Film horretan, Marteko erreginak mezua bidaltzen du Lurrera, laguntza eske. Aitak, planetako diktadoreak, preso dauka. Bi lurtarrek Marterainoko bidaia egingo dute, Aelita erreginarekin batera tiranoaren aurka borrokatzeko.

BASANDERE ARGITALETXEA

Testu benetan interesgarria da liburu honetan Antonio Tovarrek lantzen duena; alegia, historian zehar, euskararen inguruan Iberiar penintsulako intelektuaren eta euskaltzaleen artean gertatu diren eztabaiden azalpenak eta ateratako ondorioak.

Iberiar penintsula osoaren antzinako hizkuntza izan zen euskara? Eta kanpotik etorri bazen zeinek ekarri zuten? Zein harremanak ditu beste hizkuntzekin: zeltaarekin, latinarekin, grekoarekin, iberierarekin, etnuriarekin, ...? Testuan zehar eztabaida zorrotzak eta gogorrak agertuko dira. Estrabonetik hasita, Erdi Aroan zehar eta, azkenean, euskaldunen eskutik jadanik: Esteban de Garibay, Andres de Poza, Oiehnart, eta nola ez Larramendirekin eta hark sortutako obra itzelarekin: Hiztegia, toponimiako

lanak, euskaraz idatzitako lehenengo gramatika eta haren euskararen apologiarekin. Gero Moguelek euskaraz idatzitako lehenengo nobela argitara emango du eta Astarloa saiaturiko da gure hizkuntza mundu osoko jatorrizko hizkuntzekin konparatzen, ... eta nola ez, beti ere, Madrilgo akademikoekin borroka latzak izango dira.

Hervás, Humboldt, Arana-Goiri, eta Unamuno izango dira euskaltzaleen historia honen azkeneko belaunaldia, euskarak gaur duen maila zientifikoa lortu baino lehen.

Oso liburu atsegina, erabilgarria, eta euskararekiko maitasuna isurtzen duena. Euskaltzale guztiok gure liburutegian izan behar genuena.

BASANDERE
ARGITALETXEA

**DURANGON IZANGO DUZU BASANDERE
ARGITALETXEKO SALTOKIAN**

Basandere argitaletxea
Birmingham 1 • Pral. eskuina
20002 Donostia • (Gipuzkoa)
Tel / Faxe: (943/453852)

Mikel
Alvarez

«Herriarrek AHTz duten iritziaren beldur dira agintariak»

Paris, 1962. AHTren aurkako Asanblada eta AHT Gelditu! Elkarlana taldeetako kidea.

Herri ekimenetan aritua: mugimendu antinuklearrean eta antimilitaristan. Donostiako Gaztetxeko kide eta objektore izana. Etxe okupatu batean bizi da Trintxerpen: “Leitzarango autobidearen aurkako borrokan ari ginela, hasi zen AHTren proiektua” esan digu. Mundua gero eta azkarrago doa, alabaina, borrokarako eremuak ez dira Mikel Alvarezentzat agortzen.

AHTren oinarritzko erabakiak 1988an hartu ziren. 1991n Eusko Jaurlaritzak aurreproiektua iragarri zuen inolako eztabaidarik –eta informaziorik eman–gabe, esan digu Mikel Alvarezek.

1992an Jose Antonio Ardanza lehendakaria eta Akitaniako Jean Tavernier presidentea TGVren (Abiadura Handiko Trena) lehen bidaiaren (Paris-Tours) karietara mintzatu ziren publikoki gaiaz. Iparraldera iristear zen TGVren eta Euskal Yren egitasmoak filtratu ziren prentsara: “Berriak Iparraldeko herri kaltetueta-ko jendearen erreakzioa eragin zuen.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

AHTren proiektua uste baino askoz aurreratuagoa zegoela ohartu ginen gu halaber. Klean ez zegoen erantzunik ordea”.

AHTren aurkako Asanblada 1993an eratu zen, 2001ean berriz, AHT Gelditu! Elkarlana. Bigarren ekimen honen inguruan hainbat talde, sindikatu eta alderdi biltzen dira.

AHT Gelditu! Elkarlana oinarritzko hiru puntutan adostuta dago. AHTren aurkako Asanbladako Mikel

Alvarezek laburbildu dizkigu puntuok: “Lehen: ingurumenean eta ekonomian eragiten dituen kostu larriengatik uko egiten diogu AHTri. Nekazaritzaren –eta hirien– eremu antolaketan sorrarazten dituen desorekengatik bereziki. Bigarrena: proiektuaren lan prozedura eta inposizioa salatzen ditugu. Erabaki ahalmena herriarrei ematea –bereziki herri kaltetueta– eskatzen dugu. Hirugarrena: instituzioek inposatzen duten garraio ereduaren eztabaida aldarrikatzen dugu, gizarte ereduaren eztabaida sustatu aldera”.

AHT Gelditu! Elkarlana ez da gel-dirik. Hitzaldi bat burutu berri du Hernanin. AHTren aurkako protesta eta mobilizazio egunak bultzatzen ari da eta Manifestazio Nazionala iragarri du Arrasaten abenduaren 15erako.

Une honetan zer azpimarratuko zenuke AHTren auzian?

Eusko Jaurlaritzaren azken iragarpena: errepideetako arriskua eta ibilgailuen metaketa konponduko dituela esan du berriz ere: "AHTk N1eko eta A8ko trafiko astunaren gehiengoa bereganatuko duela" dio. Argudio hau gezur hutsa da. Egun 10.000 kamioik zeharkatzen dute Behobiako muga, eta —eredu sozioekonomikoa eta globalizazioa dela medio— kopurua aurki bikoiztuko da. Hona datu bat, adierazgarria oso: AHTk egun EAEn dabil-tzan trafiko motordunen %0,15 bereganatuko du soil-soilik. Garraioa gutxitzen joateko hazkunde murriztuko lukeen eredu sozioekonomikoa landu behar da, aldiz, EAE garraio-gune erraldoia bilakatzen ari da. Agintarien hitzak eta benetako asmoak ez datoz bat. Beren argudioak gezurretan oinarritzen dira.

Herritarrek AHT egin egingen dela "asumituta" daukatela esaten badizut? Zuek ere bai?

Inondik inora ez. Horiek sentipen derrotistak eta fatalistak dira. Guk horiek astintzen eta zalantzan jartzen ditugu. Sentimendu hori —Hegoaldean bederen— heziketa politiko guztiz autoritarioaren ondorioa da. Hainbatek etsipena —"nahi dutena egingo dute!"— transmititzen du. Gu baina, gizarte aldaketaren alde borrokatzen ari gara, horretan sinesten dugu. Gizartean eragiten duten erabakietan herritarrek parte hartu dezaten ari gara lanean.

"Herritarrak ez dira Euskal Yren proiektuaz jabetu" esan zigun Iparraldeko Victor Pachonek orriotan. Desinformazio handia dago, egia da. Proiektua gero eta ezagunagoa da hala ere. Soziologo talde batek egindako inkestak "herri kaltetuetako jendearen erdiak ez daki ezer" dio. Beste erdia berriz erdibituta dago. Hauen erdia baino gehixeago AHTren kontra

"Agintarien hitzak eta benetako asmoak ez datoz bat AHTren proiektuan.

Beren argudioak gezurretan oinarritzen dira"

dago. Beraz, zenbat eta informatuago izan, interesa eta aurkakotasun handiagoa dago egitasmoarekiko.

Unea erabakigarria da, antza.

Bai. Azken bi urteetan oposizio guneak indartuz joan dira: ekintzak, mobilizazioak eta era guztietako adierazpenak izan dira. Legutioko (Araba) alkateak, esaterako, AHTk okupatuko dituen lurren aktak ez zituen sinatu. Arabako Lukon iaz hasi ziren lanak, baina agintariak espero baino motelago doaz. Debagoienean eta Durango aldean lanak ez dira oraindik. Erresistentziaren ondorioz etorri dira geldialdi hauek. Jaurlaritzak lanak berehala hastea nahi du noski, AHTren aurkako oposizioa hainbat udaletan tinko eta ageriko izan arren.

Unea oso garrantzizkoa da eta zenbait komunikabidetatik intoxikazio kanpaina zabaldu dute: AHTri buruzko eztabaida desitxuratzea dute helburu, hainbat hedabide edozein oposizio kriminalizatzeko nahian ari da.

Jaurlaritzaren jarrerarekiko borrokan segituko duzue edonola ere.

Bai. Jaurlaritzak herri mugimenduarekiko nahiz hainbat udalekiko duen jarrera prepotentea salatu nahi dugu. Azken hauteskundearen ondoren AHTkiko jarrera nabarmen aldatu da hainbat herritan. EAJk gobernatzeko zituen hogeita bat udal ezker abertzaleko alderdien aldera pasa dira, ANVren edo independenteen eskura. Legutioko kasuan, alkatea EAkoa da eta AHTren aurkako ekimenak babestu ditu. EAEko Garraio Sailburu Nuria Lopez de Gereñuk ordea hala galdetu du: "Udal hauek alkatetxek bide guztiak erabiliko dituztela AHT geldiarazteko esaten dutenean, zer ari dira sabotajeaz hitz egiten?". Jarrera hori salagarria da guztiz. Instituzioen jarrera ez da aldatu, okerrera egin du.

erandion abenduaren 1ean
Euskaraz egindako ikuskarrien maratokia.
Gure unibertsoaren kultur festa

12:

Goizeko 9etan hasi eta goizeko 9ak arte: "Bertsatzenpak", Hartzmuga, Goloka, Txatunga Bembé, polizzenak, uneentzako tailerrak eta puzgarriak, erraldoiak, herri kirolak, euskarazko materialen informazio gunea, erromeria...

www.12ordu.org

Eskolan, etxean, lagunekin, jolasean... euskaraz!

   Zidaz metroz!

Elorrión (Bizkaia) AHTri buruz galdeketa egiteko erabakiari helegitea jartzeko agindu du Paulino Luesma Espainiako Gobernuaren ordezkariak EAEn.

Eta herri galdeketa hauek ez dira lotesleak, herriaren hitza eta jarrera ezagutzeko adierazpenak dira. Alabaina, Estatuko ordezkaria EAEn galdeketa debekatzen saiatzen da behin eta berriz, mehatxuak eta guzti. Aramaion (Araba), esaterako, herritarrek galdeketa bertan behera utzi zuten Herriaingo Sailak Ertzaintza bidaliko zuen beldur. Herriak azkenik galdeketa egin zuen debekuari gain hartuz. Agintariek sekulako beldurra diote herritarrek iritzia agertzeari. Galdeketei AHTren oposizioari zilegitasun handia eman diote, ia denak aho batekoak izan dira.

Hala nola?

Orain arte zazpi herritan egin da herri galdeketa. Urbinan 114 pertsonetatik 108k kontrako botoa eman zuten eta sei abstentitu ziren. Bergara (Gipuzkoa) ondoko Angiozar auzo-herrian –Luesmak Aramaiokoa debekatu ondoren– galdeketa ezkutuan egin zuten. Bozketak ia aditzera eman gabe, erreakzioaren beldur: parte-hartzea %94koa izan zen, %97a kontra izanik. Atxondón (Bizkaia) %42ak parte hartu zuen. Alkatea EAJkoa da. Zailtasun asko jarri zituen arren, ia erdiak botoa eman zuen eta honen erdia kontra agertu.

Ibarretxe herri galdeketa aldarrikatzen duenean, zer pertsatzen duzu zuk?

AHTren aurkako manifestazioetan, Ibarretxeri bere lema –AHTren auzian– indarrean jartzea eskatu zaio, hau da, herritarren hitza kontuan hartzea. Gipuzkoako Itsasondo herrian auzia agerikoa da: Jauralaritzak lanak

“Espainiako Gobernuak nahiz euskal instituzioek herri mugimenduei AHTren aurka egiten dugun lana desitxuratu eta nahastu nahi dute”.

enkantean eman zituen duela bi urte, gero eten ziren, eta berriz abiatu dira. Itsasondón bereziki Ibarretxeren “herriaren hitza errespetatu lema” aldarrikatu zen. Herri galdeketa egin da eta aurkako jarrera nagusitu. Interes ekonomikoak eta gizarte ereduak jokoan daudenean ordeak, erabakiak eliteek hartzen dituzte, herriaren nahiaren gainetik eta inposaketaz. Eztabaida duela bi urte bukatu zela esaten dute orain lotsagabeki, baina eztabaida ez da sekula izan, ezta eztabaidatzeko asmorik ere.

Lopez de Gereñu sailburuak sabotajeak aipatu ditu. Ezker Batuak (EB) horrelakoak izanez gero ez duela mobilizaziotan parte hartuko esan du.

Azkenaldion intoxikazioa izugarria da. AHT Gelditu! Elkarlanak informazioa eta mobilizazioa ditu ardatz nagusiak, horiek dira gure lan tresnak. Sabotajeak? Ekintza sinbolikoak izan dira, publikoki eginak, baina horiek deabruen ekintzen pare jarri dituzte.

El País-ek berriz ETAK AHT jomuga duela kaleratu berri du.

Informazio hori gu kriminalizatzerazuzenduta dago, baita, zeharka EAJri

zuzenduta ere. Poliziaren intoxikazioa dago horren atzean. Honen harian *Diario Vascon* Javier Balza barne kontseilariari galdetu diote: “ETAK AHTren aurka joko duen zantzuak al daude?”. “Ez” erantzun du. Intoxikazio kanpaina hau AHTren aurka ari garen pertsonak kriminalizatzeko antolatuta dago.

Zuek aurrera segituko duzue.

Bai, noski. Guk AHTren kontra egitean eztabaida zabala sustatu nahi dugu. Eredu soziala, ingurumen nahiz ekonomia ereduak lantzen ari gara. Estatuak eztabaida hori moztu nahi du. Espainiako Gobernuak nahiz euskal instituzioek herri mugimenduei AHTren aurka egiten dugun lana desitxuratu eta nahastu nahi dute. Estatuak errepresioari bide ematen dionean, zein ondorio latzak izaten diren denok ezagutzen ditugu herri honetan. Tamalez, auzi honi ere errepresioaren bidez ekin nahi diotela dirudi. ■

<http://www.argia.com/argia-astekaria/2113> helbidean, elkarriketaren bertsio luzea eta bideoa.

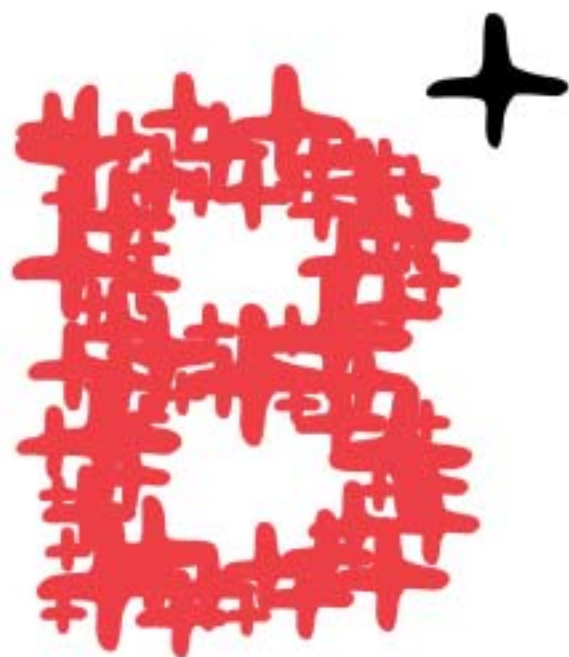

Ondarre baserria

20214 Segura (Gipuzkoa)
Tel.: 943 801684

e-posta: ondarre@nispavista.com
www.acvmultimedia.com/ondarre

Biribilko

Bilbo Komertziala

Euskaraz beti da
En Euskera siempre es

Adela Ajquijay eta Sonia Raymundo

«Gobernuak ez du ikusten mayak gehiengoa garela»

Garabide Elkarteak antolaturiko Hizkuntza eta Herrien arteko I. Truke Programak gonbidatuta, Euskal Herrian dira Ekuador, Txile, Bioko, Bolivia eta Guatemalatik etorritako bederatzi partaide. Sonia Raymundo eta Adela Ajquijay guatemaldarrekin maya hizkuntzez aritu gara.

Sonia Raymundo, Rigoberta Menchú Tum fundazioko hezkuntza arloko aholkularia da eta Adela Ajquijay, Kaqchikel fundazioko zuzendaritza-ko kide eta soziolinguista. Gainerako zazpiak bezala, euskararen esperientzia ezagutu eta lekuan lekuko errealitateak elkartrukatzeko gogoz etorri dira.

Non hitz egiten dira hizkuntza mayak eta zein da euren jatorria?

Sonia Raymundo: Maya hizkuntzak Guatemalan, Mexikoko zati batean eta Honduraseko eremu txiki batean hitz egiten dira. Egun, 22 hizkuntza maya hitz egiten dira Guatemalan eta guztiek protomaya dute ama hizkuntza edo enbor nagusi. Guatemalako biztanleriaren %60 inguru indigena da eta gehienek hizkuntza mayak hitz egiten dituzte.

Zenbat maya zarete eta zenbat hiztun?

S. Raymundo: Guatemalan hiru milioi hiztun inguru gara, baina hori Estatistikako Institutu Nazionalak eta 2002an egindako atlas linguistikoak emandako datua da. Dena dela, gehiago dira. Kopuru horretan ez dira kontuan hartzen haurrak eta Guatemalatik kanpora joandako pertsonak. Esaterako, AEBetan badira maya hiztunak.

LIERNI ALKORTA
Argazkia: Dani Blanco

Adela Ajquijay: Urte batzuk igaro dira azterketa hartatik eta indigenen komunitateak azkar hazten direla kontuan hartu behar da. Gainera, Estatistikako Institutu Nazionalaren datua da eta Gobernuak gu minorizatzeko joera du. Beraz, ez da datu erreala.

Zein egoeratan daude egun hizkuntza mayak?

S. Raymundo: Hainbat ikuspegitik ikus dezakegu. Egun maya hizkuntzek alfabeto bateratua dute. Horrez gain, besteak beste, hizkuntzaren korpusarekin loturiko ikerketa ugari egin dira eta baita gramatikaz idazteko ekimenak ere. Baina gaur egun dugun ahultasun nagusia normalizazio falta da.

A. Ajquijay: Egindako ekimenak erakunde pribatu eta Gobernu Kanpoko Erakunde (GKE) eskutik etorri dira, eta ez hainbeste Guatemalako Estatuaren ekimenetik. Gobernuak babesak eman baino, gutxiengo komunitatez hartu gaitu, ez du ikusten gehiengoa garela eta ez ditu gure eskubideak errespetatzen. Esaterako, hezkuntzaren eremuan ez daukagu behar bezainbeste errekurtsio, diru eta babesik.

Herri indigenek euren identitate eta hizkuntzak baztertu dituztela esan ohi da. Zein unetan zaudete mayak?

Adela Ajquijay (ezkerrean) eta Sonia Salomé Raymundo (eskuinean) ARGIAko egoitzan Lasarte-Orian.

A. Ajquijay: Aipaturiko ekimenak aurrera eramaten ari direnek gure kultura errekuiperatzeko konpromiso argia dute. Alabaina, komunitate gehienetan hizkuntzaren erabilera eta elementu kulturalen praktika alde batera uzten ari dira, Estatuak sortu duen diskriminazio politikaren ondorioz. Beraz, korrontearen aurka igeri egin nahi izatea bezala da. Hainbat urtez, kulturaren eta hizkuntzaren bazterketa sistematikoki egin da, eta horrek nabarmen eragin du.

S. Raymundo: Horrez gain, hizkuntzaren deskribapenaren arloan arreta handia jarri dugula eta eremu hori indartuta dagoela uste dut. Baina, batez ere gazteekin, lan asko egin beharra daukagu oraindik. Edonola ere, estereotipoek asko eragin dute eta, noski, gurasoek gaztelaniaren erabilera eskatzen dute eta ez hizkuntza mayarena, ez baitiote garrantzirik ematen. Hezkuntza Ministerioak asko dauka emateko eta onartzeko, oinarritzko curriculum nazionala dagoen unetik, hizkuntzaren eta kulturaren gaia, gai transbertsala izan behar da hezkuntza prozesuaren barnean. Ez da ikasgai soil eta isolatu bezala hartu behar, baizik eta Estatutik guztiontzat kulturen arteko hezkuntza elebiduna indartu behar da. Gaztelania hitz egiten dutenek ere, hizkuntza maya bat ikastearen alde egin behar dute. Horrela baino ez dugu lortuko Estatu elebiduna.

Zein eremutan hitz egiten dira egun hizkuntza mayak?

S. Raymundo: Familian hitz egiten dira bereziki. Eskoletan hezkuntza elebiduna ere txertatzen hasi da maila batean, arazo bat dago ordea. Nik matematikak edo gizarte gaiak ikas ditzaket, baina gaztelaniaz izango ditut klaseak. Gehienez, maya hizkuntzaren ikasgaia izango dut jatorrizko hizkuntzan. Gainera, ez da lehen hezkuntzako maila gorenetarara ere helzen ekimen hori. Unibertsitateari

dagokionez, hainbat erakunde batu eta hizkuntza elementu transbertsal gisa ulertzen ere hasi dira.

Hizkuntza mayek ba al dute ofizialtasunik Guatemalan?

S. Raymundo: Hizkuntza Mayen Lege Nazionala daukagu eta berak erregulatzen du hizkuntzaren erabilera. Hala ere, gauden bezala gaude hizkuntza ofiziala gaztelania delako. Estatuak ez du debekatu, baina ez du ekimenik ere garatu. Lortu duguna hainbat hizkuntzaren estandarizazioa da, baina hori ere oso prozesu geldoa da. Esate baterako, Estatu mailan epaitegira edo osasun zentrorara joan

“Estereotipoek asko eragin dute eta, noski, gurasoek gaztelaniaren erabilera eskatzen dute eta ez hizkuntza mayarena, ez baitiote garrantzirik ematen”

SONIA RAYMUNDO

eta hizkuntza mayan artatzea ezinezkoa da.

A. Ajquijay: Hizkuntza Mayen Akademia da maila ofizialean lorpen handienetarikoa. Egitura zentrala du eta horren ostean 22 komunitate linguistiko daude. Hizkuntza politikan erabakitze falta dago eta finantziario gabezia ere bai.

Administrazio publikoak zein jarrera erakusten du hizkuntza mayekiko?

S. Raymundo: Erakunde horiek indigena ez direnek eta hizkuntza mayak hitz egiten ez dituztenek zuzentzen dituzte eta horrek zerbait esan nahi du. Egungo Gobernuaren enpresariala da, Hezkuntza ministroa enpresaria da eta ondorioz hizkuntzarekiko arreta oso urria da.

Belaunaldi berriek nola ulertzen dute euren hizkuntza indigena, zein jarrera dute euren jatorriarekiko?

A. Ajquijay: Komunitate linguistikoaren kokapenaren arabera asko aldatzen da. Herrialdearen erdialdean, esaterako, hiriburuaren gertutasuna garesti ordaindu dugu, hizkuntzaren galerari dagokionez. Alienazio gehiago dago, kulturarekiko bazterketa gehiago. Ezagutu arren, jada ez da erabiltzen. Nekazaritza ingurutik hurbilago dauden eremuetan aldiz hizkuntzak hobekiago mantentzen ari dira.

Zein dira hizkuntza arloko hutsune eta arrisku nagusiak?

S. Raymundo: Niretzat normalizazio linguistikoaren falta da hutsune nagusia. Normalizazio linguistiko bat bagenu, aurrera gehiago egingo genuke. Baina hori maya hitzun guztion esku dagoen borroka da.

Etorkizuna nola ikusten duzue?

S. Raymundo: Guztiok ematen diogun bultzadaren arabera izango da etorkizuna. Hizkuntza ez dago galera prozesuan. Badira oso hitzun gutxi dituzten maya hizkuntzak, baina orokorki, erakunde guztiak elkartuko bagenu, hizkuntzak harago joango lirateke, eta harago joan beharra dute. Garaiz gabiltza hizkuntza indartu eta aldarrikatzeko.

Zerk bultzatu zaituzte hona etortzera?

S. Raymundo: Euskaldunok bizi izan duzuen esperientzia ezagutu eta egungo egoerara iritsi arte eginiko bidea ezagutzeko helburuarekin etorri gara. Argi dago, zuei asko falta zai-zue, eta guri zuei falta zaiuzenaren bikoitza falta zaigu. Hemen daramagun denboran gure asmoak gaingitu ditugu, eta horrez gain, motibatu egin gara. Lanerako are gogo gehiagorekin itzuliko gara Guatemalara. ■

Babeslea: Oiarzungo Udala

Oiarzungo Udala
www.oiarzungo.org

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lantegiak, Epaitegiak, Merkatal eta Finantza Zerbitzuak
ere euskaldunduz. Euskaraz bizi nahi dugulako hamaika lan
elkarrekin egiteko dugu.

Hobetuzen “heriotza”

Hobetuz –sindikatu, patronal eta administrazioak 1995ean EAEko langileak profesionalki hezteko erakundea– hil da. Lan harremanetarako euskal esparruaren sorrera eta lehen pausoa izan nahi zuenari labankada hilkorra sartu dio Administrazioak, batik bat Ibarretxe lehendakariak eta EAKo kontseilari Tontxu Campos eta Joseba Azkarragak. Joko arauak hautsi dituzte gehiengoak dagokienez. Madrilen erabakietara makurtu dira. Etengabeko Prestakuntzarako Fundación Tripartita espainiarren arauak onartu dituzte, Hobetuzek (gehiengo sindikala dute ELAk eta LABek) hala nahi ez izanda ere. Hezkuntzak Estatutuan jasota dagoen transferentzia defendatzeari uko egin dio. Horrenbestez, Madrildik etorritako finantziarioa onartu dute, eta horrela, gehiengo sindikal espainiarrak Euskal Herritik urruti erabakitakoari men egingo diote. Eredu espainiarra onartu dute, Etengabeko Prestakuntzan ustelkeriaren eta eskandaluaren adibide dena. Espainiaren ordezkariatza izatea onartu dute, bestek erabakitakoa egiteko. Hobetuz Espainiar Estatuko Administrazioaren leihatila bihurtu dute, Madrilen sukurtsal. Non dago euskaldunok dugun erabakitzeko eskubidearen aldeko Ibarretxeren propaganda? Edo erabaki esparruaren errespetuaren aldeko propaganda? Hitzak dira gauza bat eta beste gauza bat ekintzak. Hobetuzekin egindakoek erakusten dute nolako borondate politikoa dagoen: esparru ekonomiko euskaldunaren aurkakoa. Nahiz eta kontrakoa dioten.

Juan Mari Arregi

Supermodeloa frasieraren aldeko kanpainan

DOUTZEN KROES 22 urteko L’Oreal-en aurpegi ofizialetakoa da eta modelo gisa sekula gehien irabazi duen herbehereetarra. Frasieraren Afûk erakundeak *Praat mar Frysk* (*Hitz egin frasieraz*) kanpainan parte hartzeko eskatu dio. Modelo gazteak badaki ospetsua delako jendeak entzun egingo diola eta egoera hori frasieraren alde baliatzeko prest dago. Berak esana da: “Frisiera zein polita den erakutsi nahi diot jendea-ri, eta gure hizkuntzaz harro egoteko arrazoi guztia dauka-gu”. Beste kanpaina batean ezpain puzgarriak zabalduko dituzte *Praat mar Frysk* leloarekin eta Kroesek mundu osoan argazkiak aterako ditu ezpain horiekin.

Auzitegi Gorenak Nafarroako Gobernuaren plana baliogabetu du

ESPAINIAKO Auzitegi Gorenak baliogabe utzi du Nafarroako Gobernuak 2000. urtean onartutako eremu euskaldu-nerako hizkuntza plana. Epaia dioenez, erakunde publi-koetan euskara eskatzeak edo hura ezagutzea meritu bezala hartzeak ez ditu baztertzen euskaraz hitz egiten ez duten herritarrak. Halaber, Auzitegiaren esanetan, administrazioari dagokio euskararen erabilera bermatzea.

BAHEA

Uxue Alberdik *Euskoenews* *Gaztean* esanaki: “Nik ez dut gure hizkuntzak 40 milioi hitzun izatea behar euskara baliagarria eta kontuan hartzeko moduko hizkuntza dela pentsatzeko. (...) Hizkuntza txikien kontra egiten dutenak ezjakinak dira edo, hori guztia jakinda ere, gorrotoak bizi ditu, eta kultura edo giza talde horiek desagerraraztea eta historiari ezabatzea dute helburu”.

**Jantziak,
osagarriak...**

615 73 21 12

Deitu eta katalogoa eskatu !!!

www.istilu.com

EAEko Euskararen Legea: datozen 25 urteetako erronka

MAPUTXEAK, AIMARAK, maiak, kitxuak eta Hego Amerika eta Afrikako hizkuntza eta kultur gutxituetako zenbait ordezkari izan ziren duela bi aste ARGIAko esperientziaren berri ezagutzen. Garabide elkartearen eskutik, euskalgintzako beste hamaika enpresa eta erakunde ezagutzen ari dira Euskal Herrian. Konparaketa orokor eta azkarra eginda, euskarak duela 40 urte bizi zuenaren antzekoa izan liteke haien hizkuntzak gaur egun bizi duen egoera. Konparaketak eta erreferentzia gune izateak ematen digu halako harrotasun puntua, kontuz ibili ezik harrokeria ere bihur daitekeena.

Katalunia edo Quebecoko ispiluetan begiratzea gehiago kostatzen zaigu. Egunerokoan euskaraz bizi nahi dugunok non eta nola gauden hobeto erakusten digu. Eta gaztelaniak, frantsesak eta ingelesak gurean bizi duten egoerarekin txintxo erkatuz gero, gure biluztasunaz ohartzen gara. Egunerokoan euskaraz bizi nahi dugunok bederen.

Komunitatearen zentzu ertsia erabili nahi gabe, abertzaletasuna nagusi da EAEn eta agian Euskal Herrian ere bai. Euskal hiztunen

komunitatea, oster, minoria da, eta abertzaletasunak gaizki darama errealitate hori, "hainbeste gara eta hain onak..." Zeresanik ez abertzale-tasun instituzionalari buruz.

Berrikuntzaren gizarte honetan, elektrotresnen munduan Electrolux eta Bosch-ekin konparatu behar da, haiekin lehia egin eta lehen lerroan kokatzeko. "Jan edo jango zaituzte", oihaneke legea. Edo kutxen fusioa beharrezkoa da BBVA, Caixa edota Société Généralei aurre egiteko. Lehen mailan egoteko. Garraio ereduarekiko lehentasunetan zeresanik ez, AHTren eztabaida lekuko. Berrikuntzaren ize-nean, denetan diru inbertsio itzelak egitea eztabaida ezina da.

Jakin nahiko nuke zenbat indar metatze eta diru beharko litzatekeen euskal kultura (euskararen kultura), ingelesa, gaztelania eta frantsesarekin lehiatzen jartzeko. Lehian Euskal Herrian, jakina. Zeren eta, oihaneke araua betez gero, lehiatu ezean jango gaituzte.

Maioriaren epelean ohitu denak nekez nahi izaten du minorien hotza. Horixe da gehiengo abertzale eta euskaldun funtzional osoaren arteko kontraesan nagusia. Nik ere zinez

sinesten dut euskara ez dela inoren patrimonio, euskal kultura maite eta errespetatzen duen orok du ondare horrekiko ardura. Baina zerbait sinesten badut zera da, euskara zerbait baldin bada, euskaraz bizi nahi dugunon hautu eta eskubide dela.

Botere publikoaren eta herri borondatearen arteko uztarria ondo bideratuz gero noraino iritsi daitekeen erakutsi du EAEko Euskararen Legeak azken 25 urte hauetan. Potentzialki legearen indarra erakutsi du, pozarren dagoenarentzat izandako lorpenengatik, eta salatzen duenak egin litekeena erakusten duelako.

Lortutakoa asko dela ez dago zalantzarik, gehiago egin zitekeela ere egia da. Eta lorpenen eta erosotasunaren epelean badenik ere ezin uka. Minoriak maioria bihurtzeko eskubidea du, beti ere herri borondatean oinarritzen bada. Baina hori baino eskubide garrantzitsuagoa ere badu minoriak: bere gutxiengo ezaugarrietan maioriaren errespetuarekin elkar bizitzeko eskubidea. Euskara garatuen dagoen lekuetan ere, oraindik azken egoera honetan gaude. Horra datozen 25 urteetako erronka.

*"Euskararen Egun"-ik
beharko ez dugun egunaren alde*

Euskara
Batzordea

Amonatxo mozorrotutako otsoa

D

okumental bat eskuetan, profeta apokaliptikoz jantzita –eta gehiegikeriaz jositako bizimodu honen ajeak astintzeko helburuz– itzuli zen munduko pertsonaia sonatuenen erakusleihora Al Gore, politikari eta ekologista estatubatuarra. Iraken kontrako gerra tinko salatu ostean, berotze globalaren inguruan alerta gorria piztea izan du aspaldi honetako misio nagusia, Humanitateak sekulan eza gututako arazo moral, etiko, espiritual eta politikorik garrantzitsuenaz ohartaraztea, haren esanetan. Eta, ikono mediatiko gisa eman zaion oihartzuna eta aurtengoan jaso dituen sari ponposo guztiak aintzat hartuz gero, jokaldia benetan biribil irten zaiola zalantzarik ez da.

Karisma handiko lidertzat daukaten demokratek, bereziki DraftGore kolektiboa osatzen duten militanteek, Etxe Zurian nahiko lukete berriro, postu gorenean oraingoan, eta horretara jarri dira buru-belarri.

Politikarako gogoia galdu duzula diozu eta ez da harritzekoa –bota zioten maitasun aitortza bailitza *The New York Times* egunkarian Bakearen Nobel Saria jaso baino pare bat egun lehenago–; baina jakin badakigu zure aberriarekiko maitasuna ez duzula galdu. Eta Aberriak, zure alderdiak bezala, eta hain sutsu defenditzen duzun planetak bezala, benetan behar zaitu.

Gaur milioika lagun dira AEBetan petralkeria politiko guztien jatorria 2000. urteko hauteskunde presidentzialetan aurkitzen dutenak, geroztik egindako okerra bere onera ekartzeko bide bakarra orduko hartan galtzailetzat jo zenari boterea itzultzea dela sinesten dutenak.

Baina heroi berriak ere ipurdian zuloa. “An Inconvenient Truth” edo aldaketa klimatikoa aztertzen duen dokumentalari zorrotasun eskasa leporatzen zaio; emozio eta irudi probokatzailen indarra baliatzea argudio arrazionalak bazter batera utzita; ideia zientifikoak bere gogora interpretatzea

DANI BLANCO

eta dramatismoaren izenean ondorioak areagotzea; petrolio industriari –alegia, aitararen negozioari– zuzenki hortzak ez erakustea eta nekazaritza-erregaien aldeko apustuaren arriskuak apenas aipatu gabe modu interesatuan egitea –berauen produkzioan esku-hartze garrantzitsua du–; zibilizazio moldearen aldaketarik ez proposatzea...

Batere erosoak ez diren egiak, finean, Al Goreri berari azaleratu zaizkionak.

Berotze globalari muga jartzea norbanako guztion erantzukizun saihestezina dela gogorarazten digu Gorek, eta dagoeneko aski ezagunak diren hainbat gomendio ematen. Hala nola, betiko bonbilaren ordeztu fluor-argi trinkoak jartzea, ur bero gutxiago erabiltzea, neguan berogailua bi gradu beherago finkatzea, lehorgailu elektrikoa erabili beharrean jantziak kanpoan isekitzea, paper birziklatua erostea...

Haatik, estatubatuar batek urte osoan gastatzen duen energia hilabete eskasean xahutzen du berak Tennesen duen mansioan. Besteoi esandakoak esanda, aita herentzian utzitako zink meategiaren bidez, hondakin tonak, tonak eta tonak isurtzen ditu airera nahiz uretara. Eta, hori gutxi balitz, 240.000 eurotik gora kobratzen du gizakion zentzugabekeriak mintzatzen den aldi oro.

Berotze globalaren azterketara fondo publiko nahiz pribatu

tuetatik diru-zakukada bikainak, ia imajina ezinak bideratzen direla jakinda, Aberria zerbitzatzeko ohoreaz beste eskaini beharko diote jarraitzaileek moda-modako negozio aberasgarri honen gailurra utz dezan eta politikara itzul dadin.

Oraintsu, Manuel Marin Espainiako Kongresuko presidente eta PSOEko kideak politika utzi eta unibertsitatean aldaketa klimatikoaren azterketari helduko diola azaldu du. Gore predikatzaile handia pertsonalki ezagutzeko zortea ere izan omen zuen Asturiasko Printze Saria eskuratu zuenean.

A, bon. ■

Al Gorek besteoi esandakoak esanda, aita herentzian utzitako zink meategiaren bidez, hondakin tonak, tonak eta tonak isurtzen ditu airera nahiz uretara. Eta, hori gutxi balitz, 240.000 eurotik gora kobratzen du gizakion zentzugabekeriak mintzatzen den aldi oro

Pixka bat
es mucho!!

Zuk uste baino gehiago
dakizu euskaraz.
Hitz egin lasai.
Ekin Ukan Ekin.

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

www.pixkabatesmucho.net

Hau da Euskararen Etxea

Euskararen Etxe bat baino gehiago dago, izan ere, asko dira. Zeure etxea da, baita ere egunean-egunean gure hizkuntza errespetatu, erabili, ikasi edo zabaltzen duen pertsona ororena.

Ongi etorri zure etxera

euskararen
e t x e a

Agoitz plaza 1. San Inazio auzoa.
Bilbao. Tel.: 94.405.23.83
www.euskararenetxea.net

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia

